Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Leto XXIII., št. 37 — Ljubljana, torek 16. februarja 1943-XXI — Cena cent. 80

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri poštnočekovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti Corr. Post. No 11-3118
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka. Naročnina znaša mesečno Lir 18.—, za inozemstvo vključno s »Ponedeljkim jutrom« Lir 36.50.
Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica štev. 5, telefon štev. 31-22, 31-23, 31-24.
Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Izvidniško delovanje na tuniškem bojišču

13 sovražnikovih letal sestreljenih — Bombardiranje pristanišč v Alžiru in Tobruku

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 15. februarja naslednje 996. vojno poročilo:

Živahno delovanje obojestranskih izvidniških patrol na libijsko-tuniškem bojišču.

V silovitih spopadih s sovražnim letalstvom so nemški lovci sestrelili 11 letal tipa »Spitfire«.

Naši bombniki so napadli pristaniške naprave v Alžiru in Tobruku in povzročili obsežne požare.

Pozno snoči so sovražna letala v več valovih metala bombe raznega kalibra in zažigalne lističe na mesto Milan, pri čemer so povzročila hudo škodo na mnogih civilnih poslopjih. Doslej je ugotovljenih žrtev 16 mrtvih in 224 ranjenih. Dve izmed štirimotornih letal sta treščili na tla, zadeti od obrambnega topništva in sicer eno na ulico Boffalara in eno med Mercalom in Inverunom. Neki sovražni oficir, ki je odskočil s padalom, je bil ujet.

Nadaljnji napad, ki je bil izvršen na Spezzio, je imel med prebivalstvom za posledico enega mrtvega in 22 ranjenih.

Princ Piemontski v Turinu

Turin, 13. febr. s. Princ Piemontski, ki je nepričakovano prispel v Turin, je sprejel zastopnike oblasti in obiskal kraje, ki so bili prizadeti med zadnjim sovražnim letalskim napadom.

Nesoglasja med francoskimi disidenti

Lizbona, 14. febr. s. »Washington Post« piše o položaju v Francoski severni Afriki: General de Gaulle bo ostal na nezavzetem terenu, ako bo vztrajal, kakor je na nedavni konferenci tiska, pri tem, da se uveljavijo v severni Afriki zakoni francoske republike. Pojasnil je, da je temu izključno kriv Giraud. Vse to je preprečalo boreče se Francoze, zaključuje list, da je sedaj sporazum med obema poglavarjema nemogoč.

Ameriška objestnost v Casablanci

Tetuan, 14. febr. s. List »El Faro« poroča iz Casablance o ogorčenju prebivalstva zaradi nasilnosti ameriških vojakov. Ameriški vojaki prihajajo v nočne lokale, ker primanjkuje drugih vozil, z oklopnimi avtomobili in tanki. Po obilnem pijančevanju se vračajo v svoje stane ter streljajo med potjo z revolverji in puškami blazno na vse strani, kar je zelo nevarno za prebivalstvo. Meščani so zelo nerazpoloženi tudi zaradi težkoč v oskrbovanju. Primanjkuje zlasti živil zaradi rekvizicij okupacijskih čet.

Madrid, 14. febr. s. Življenje v francoskem Maroku je v popolnem razsulu od angleško-ameriške okupacije dalje. Tudi zveze zasebnikov s tujino so skrajno otežkočene. Vse to je povzročilo tolik nemir v španski koloniji, da je moral podtajnik Falange za inozemstvo s sodelovanjem visokega komisarja v španskem Maroku organizirati obveščevalno službo s pomočjo štirih radijskih postaj.

Požar na gibraltarskem letališču

Tetuan, 14. febr. s. V trenutku, ko se je hotelo dvigniti na letališču v Gibraltarju, je eksplodiralo neko angleško letalo. Silovita eksplozija z vsem tovorom bomb je napravila hudo škodo na drugih letalih letališča. Med gašenjem, ki je trajalo več ur, se je smrtno ponesrečilo več oseb, zaposlenih na letališču.

Zmeda v ameriški vojni proizvodnji

Ostra kritika ameriškega tiska o pomanjkljivi organizaciji

Rim, 14. febr. s. Zadnji optimistični in ošabni govor predsednika Roosevelta je v popolnem protislovju s tem, kar pišejo najbolj resne in ugledne severnotmeriške revije o ameriški vojni proizvodnji. Znana resna revija »Time« v New Yorku poroča o pomanjkanju v organizaciji ameriške vojne proizvodnje. Revija pravi, da je ozračje v Washingtonu v zadnjih tednih postalo zelo neprijetno in malodušno, tako da je šef vojne proizvodnje čutil potrebo strogo redigirati ves sistem industrijske vojne proizvodnje. Veliki stroj, piše dosłovno »Time«, poka na vseh straneh in ga je treba temeljito popraviti da bo zopet deloval. Šef proizvodnje Donald Nelson, ki niha med politiko kompromisov in politiko energije, je čutil potrebo, da nekaj stori. Rekli so, da so veliki voditelji vojne industrije razni Byrnesi, Nelsoni, Maknutti, Wickerdi in Jeffersi, pravcati carji, toda dejansko so se izkazali komaj za velike vojvode, ki morajo računati s cesarsko voljo velikih finančnih interesov, ki stoje za vojno. Ameriški vojni stroj se giblje v nerazrešljivi birokratični zmedi. Revija zaključuje, da je potrebno imeti pogum in reorganizirati vse od pet do glave in podrediti zasebne interese narodnim interesom.

Buenos Aires, 14. febr. s. Iz Mashingtona se doznava, da je predsednik komisije za vojno proizvodnjo Nelson obvestil ameriško komisijo za vojaške zadeve v senatu, da tovarne, zaposlene s proizvajanjem vojnega materijala, ne bodo mogle izdelati vsega za to leto predvidenega materiala, če ne bo najbolj strogo izvedeno racioniranje v vsej državi. Naznanil je, da bo predvsem racionirano blago iz bombaža in volne. Nelson je dal vedeti, da ameriške kovinske industrije ne bodo mogle izdelati topov, letal, tankov in ladij, kakor je bilo predvideno, brez neposrednega kršenja interesov in škodovanja proizvodnje vseh ostalih industrij v državi. Dodal je, da bo upoklic 1.890 tisoč novih delavcev za vojno industrijo povzročil hude posledice na notranji fronti, ker se bodo morali ti delavci nujno odvzeti tovarna, ki delajo za notranje potrebe naroda.

Lizbona, 13. febr. s. V Washingtonu smatrajo, da izvirajo težkoče v Ameriki glede nabavljanja delovne sile, ki je potrebna za vojno industrijo, poljedelstvo in oboroženе sile, večji del iz brezbrižnosti ljudstva, kajti s 130 milijoni državljanov ne bi smelo biti težko odpraviti teh težkoč. Za rešitev tega vprašanja, ki povzroča toliko sporov med civilnimi in vojaškimi oblasti in raznimi skupinami kongresa, je bila izdana odredba, ki določa 48 ur dela na teden in prepoveduje najemanje novih delavcev v podjetjih, če že zaposleno delavstvo ne opravlja strogo 48 urnega delovnega časa. Ustanovljen bo tudi urad za izkoriščanje človeške sile, ki bo podrejen ameriški zvezni komisiji za nadzorstvo in boljše izkoriščanje človeških energij.

Imperialistična manija Združenih držav

Rim, 14. febr. s. Imperialistične manije Amerike se vedno bolj kažejo v zgovornih in nekontroliranih govorih mornariškega ministra Knoxa. Včeraj so v Washingtonu govorili o pomorskih in letalskih oporiščih na Pacifiku, kmalu nato pa je Knox, ko je govoril v Springfieldu, zatrdil, da bo svet po zmagi zaveznikov potreboval močnega zaščitnika, ki seveda ne bo mogel biti kdo drugi ko Amerika ki bo s svojo močno oborožitvijo in oporiščnimi mrežami okrog sveta, lahko izvajala prevladujočo akcijo za obnovo sveta. Kakor je videti, Knox ni omenil niti enega angleškega zaveznika, ki bo moral po mnenju ameriškega politika prevzeti vlogo zaščitenca.

Bukarešta, 13. febr. s. Prava ameriška politika se vedno bolj kaže v vrsti dejstev, ki se dogajajo dan za dnem. Ko so Angleži prišli pod ameriško poveljstvo in se je Rooseveltova oblast razširila tudi na države Srednjega vzhoda, niso Rooseveltovi nameni nobena tajnost za nikogar več. Pooblaščenec ameriške židovske plutokracije Roosevelt, piše list »Viatza«, nima nobenega ozira več pri izvajanju svojega načrta. Anglijo je degradiral na silo postranske važnosti in hoče sedaj v celoti izvesti svoj načrt, tako da bodo Evropo dobili boljševiki, ostali svet pa Amerika. Nihče naj si ne utvarja, to je resnična politika Roosevelta.

Boljševiški odposlanci v Braziliji

Buenos Aires, 13. febr. s. Kakor poročajo iz Ria de Janeira so štirje ruski generali in en admiral preleteli Brazilijo v nedoločeni smeri. To tajinstveno potovanje visokih sovjetskih vojaških dostojanstvenikov je seveda izzvalo najrazličnejše komentarje. Najbolj verjetna je še verzija, da bodo Stalinovi odposlanci pregledali vojaška oporišča, ki so jih Američani zgradili v Braziliji in ostalih južnoameriških državah in da se bodo dogovorili za določitev stalnih vojaških opazovalcev na teh točkah. Zdravi del latinske Amerike ne prikriva svojega nerazpoloženja zaradi prihoda teh boljševiških glav, ki so prav za prav samo prvi znanilci moskovske propagande v teh krajih, ki doslej niso bili pod njegovim vplivom.

Ameriški strah pred boljševizmom

Lizbona, 15. febr. s. Zelo značilen znak nezaupanja v zavezniškem taboru do Sovjetske zveze in strahu, ki ga vzbuja Sovjetska zveza v Ameriki, je članek, ki ga je objavil znani novinar Crock v »New York Timesu«. Crock vztraja pri tem, da je nujno, da ima Amerika najmanj tako veliko vojsko, kakor je sovjetska, kajti, tako piše, treba je preprečiti, da bi zmagovita Sovjetska zveza zagospodovala nad Evropo in diktirala svoje zakone narodom. Po vojni bo pa še bolj potrebno, da bomo oboroženi do zob.

Anglosaške spletke na Bližnjem vzhodu

Berlin, 13. febr. s. Iz nevtralnega vira prihajajo zanesljive vesti, po katerih bi Angleži radi ustvarili osebno unijo med Arabijo in Sirijo pod vlado Sauda. Kakor pravijo, se bodo Američani takoj postavili proti ustvaritvi tako močnega bloka arabskih držav pod angleškim pokroviteljstvom. Med pogajanji je Ibn Saud namignil Angležem, da je njegova edina želja, da bi mogel priključiti Kovejski emirat ob Perzijskem zalivu Arabiji. V tem emiratu pa so se že vsidrali Američani, ki se upirajo taki zvezi, tem bolj, ker bi s tem izgubili iz svojega neposrednega vpliva to važno strateško postojanko. V arabskih krogih smatrajo, da do te osebne unije zaradi ameriške opozicije sploh ne bo prišlo, čeprav se pogajanja med Saudovim ministrom v Kairu, sirskim princem Fuallahom in angleškimi oblastmi še vedno nadaljujejo v egiptovski prestolnici.

Silovite borbe na vzhodnem bojišču

Nezlomljiv odpor nemške vojske — Kljub najhujšim izgubam sovražnik ne more doseči nobenega odločilnega uspeha

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 15. febr. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje vojno poročilo:

Sovražnik skuša na vzhodni fronti z vedno novimi oddelki, ki jih na mesto izkrvavelih meče v bitko, priti z obkoljevalnimi in prodornimi operacijami do odločilnega uspeha. Nemške armade preprečujejo z nezlomljivim odporom, elastičnim bojevanjem in odločnimi protinapadi namen sovražnika in mu prizadevajo vedno znova najtežje izgube.

Pri Novorosijsku in na nekaterih drugih točkah kubanskega mostišča podvzeti sovražni napadi so bili odbiti z velikimi krvavimi izgubami sovražnika.

Zimska bitka med izlivom Dona in ozemljem severno od Kurska je zopet pridobila na silovitosti. Sovražni konjeniški oddelek, ki je ob srednjem Doncu prodrl v naše zaledje, je bil odrezan od zvez z zaledjem in gre uničenju naproti.

Med odmikalnimi pokreti iz loka Donca na odrejeno skrajšano obrambno črto sta bili po načrtu in brez motenj s strani sovražnika izpraznjeni mesti Rostov in Vorošilovgrad.

Na fronti med Volhovom in Ladoškim jezerom ter pred Petrogradom je sovražnik tudi včeraj napadel na široki fronti. Napadi so se zrušili v osredotočenem ognju vseh vrst orožja.

Letalski oddelki so kljub težkim vremenskim pogojem sovražnim napadalnim oddelkom prizadeli velike izgube in so na tem bojnem področju sestrelili 19 sovražnih letal. V Kronštadskem zalivu je baterija mornariškega obalnega topništva odbila sovražen napad.

Na fronti v severni Afriki je bilo včeraj živahno delovanje izvidniških oddelkov. V nizkih poletih je letalstvo uspešno nastopilo proti sovražnim zbirališčem oklopnih vozil, topov in motornih vozil. V letalskih bitkah so sestrelili nemški lovci 11 »Spitfirov«.

V Doverski ožini je bila skupina lahkih sovražnih pomorskih edinic, ki se je skušala približati rtu Griz Nez, pregnana z ognjem mornariške obalne baterije.

Britanska letala so včeraj v večernih urah metala na nekatere kraje zapadne Nemčije, predvsem na vasi, rušilne in zažigalne bombe. Prebivalstvo je imelo, predvsem v Kölnu, izgube. Povzročena je bila škoda zaradi požarov, predvsem na stanovanjskih poslopjih. Osem izmed napadajočih bombnikov je bilo sestreljenih, štiri nadaljnja letala so bila sestreljena podnevi ob obali Rokavskega preliva.

Hudi boji ob gornjem in srednjem Doncu

Berlin, 14. febr. Nemško uradno poročilo je 12. t. m. omenjalo odmor v veliki bitki na vzhodu, ta napoved pa je bila prezgodnja. Po odmoru samo nekoliko kratkih ur je sovražnik, ki mu ni bilo treba reorganizirati ali znova razvrstiti svojih sil, obnovil zaradi dotoka novih rezerv še z večjo silovitostjo svojo ofenzivo proti Harkovu in Rostovu. Relativni mir, ki so ga napovedali v Berlinu, je bil kratkotrajen, ker ni nihče vedel, s kakimi rezervami razpolagajo Rusi in kakšna je nova črta, na kateri je sklenilo nemško vrhovno poveljništvo ustaviti svoje čete za odločilen spopad. Zato so se boji takoj obnovili in Rusi so jih nadaljevali z izredno velikimi silami, kakor da niso pretekli skoraj trije meseci, odkar traja njihova ofenziva. To kaže, da ima maršal Žukov še znatne rezerve na razpolago. Bilo bi brezplodno razpravljati o tem, ali ni ta napor poslednji poskus sovjetske vojske, da vržejo v borbo zadnjega razpoložljivega vojaka. Treba se je omejiti na ugotovitev, da Rusi vsaj za sedaj ne glede na svoje ogromne žrtve in na veliko oddaljenost njihovih čet od oporišč ne občutijo nikake krize niti glede ljudstva niti glede preskrbe.

Tudi glede nove obrambne črte nemške armade se ne more reči nič točnejšega, kajti samo po sebi je umestno, da predstavlja to eno izmed največjih skrivnosti vrhovne komande, ki se mora skrbno in ljubosumno čuvati. Čeprav imamo nekoliko podatkov, ki nam dovoljujejo razne napovedi v tem pogledu, je vendar vsaka razprava o tem neumestna. Zato je treba zabeležiti, da se pojavlja danes prvič po dveh mesecih v nemškem uradnem poročilu zopet ime mesta Harkova, čigar osvojitev je eden izmed glavnih ciljev sovjetske ofenzive.

Sedanja bojna črta gre od Kurska preko Belgoroda, teče na vzhodu Harkova odkoder je sovražnik oddaljen še nekoliko desetin kilometrov, potem se zakrene nekoliko proti zapadu na Slavjansk in na Vorošilovgrad, odtod pa proti Novorosijsku in Rostovu. Sovjetski prodori na zapad te črte še niso nikjer ugotovljeni. Le na področju južno od Slavjanska je sovražnik nekoliko pridobil na ozemlju.

Nemški tisk, iz katerega povzemamo te podatke, ki se v ostalem strinjajo tudi z ruskimi poročili, je zabeležil, da je velika bitka v teku na fronti od Orlova do Rostova. Ta fronta meri v zračni črti kakih 700 km, v resnici pa je zaradi svojih mnogih zavojev dolga nad tisoč kilometrov. Ta ogromna fronta zahteva tako od Nemcev kakor od Rusov uporabo znatnih čet. Sovražnik je že izgubil 7000 oklopnih voz ter na deset in deset tisočev ljudi v borbi treh mesecev, toda, kakor smo že rekli, njegove rezerve še niso izčrpane. Nemške izgube niso v enaki meri težke. Z izjemo Stalingrada se je nemškemu poveljništvu vedno posrečilo izogniti se vsaki obkolitvi, tako, da se je umik Nemcev na novo fronto izvršil vedno v redu.

V Berlinu pripominjajo, da bitka še ni zaključena, da pa se sovjetskim četam nikakor ne bo posrečilo osvojiti si vsaj prvega izmed teh ciljev, kajti sedaj so vse čete južne fronte »na varnem« ter so v zvezi z nemškimi rezervnimi silami.

Trda pa je borba v odseku Ladoškega jezera. Dne 12. t. m. je kazalo, kakor da se je sovjetski pritisk izčrpal, toda sovražnik je vrgel na področje med Volhovom in Petrogradom mnogo svežih sil in na širokem področju obnovil svojo ofenzivo, ki ima namen, osvoboditi obkoljeno posadko Petrograda. Položaj čet, ki zapirajo Rusom pot, je vnovič postal zelo resen, vendar pravi nemško uradno poročilo, da sovražnik doslej ni mogel doseči nikakršnega uspeha, pač pa so boljševiki lahko zabeležili na Kavkazu krajevni uspeh s tem, da so zavzeli mesto Krasnodar ter prehod preko Kubana. Nujnost, da se skrajša fronta, je prisilila nemško poveljništvo, da je izpraznilo Krasnodar. Nova nemška bojna črta se vleče sedaj okoli Novorosijska in polotoka Tamana. (Il Piccolo.)

Berlin, 15. febr. V več odsekih vzhodnega bojišča, zlasti pa ob gornjem in srednjem toku Donca, torej tam, kjer je bila doslej borba najsilovitejša, je sovražna ofenziva popustila.

Nedvomno povzroča oddaljenost od oskrbovalnih oporišč počasnejši dotok vojnih potrebščin in rezerv proti prvim bojnim črtam. Ker so zaščitnice nemških pionirjev za daljšo dobo uničile železniške zveze, se mora sovjetska intendanca posluževati izključno le cest, ki pa jih ni veliko in so vse v slabem stanju. S tem nikakor ne želimo zmanjševati obsega ruske vojne moči, ki se je izkazala močnejša ne le glede na napovedovanja, temveč tudi glede na najbolj natančne račune strokovnjakov; toda naj bo ta moč še tako velika, naposled mora vendarle občutiti posledice dnevne obrabe. To velja zlasti v pogledu vojnega gradiva in med njimi v prvi vrsti tankov. Glede ljudi pa si ne smemo delati utvar. Navzlic krvavim izgubam so ruske rezerve še vedno zelo velike. Ne glede na to, da je Kremelj že od prvega dne vojne in celo že v miru mobiliziral vse moške od 15. do 65. leta starosti, je naglo zamenjal tudi moške delovne sile v tvornicah z ženskami in odposlal na bojišče vse, ki lahko nosijo puško. Razen tega je izkoristil zavezništvo s Čangkajškom za to, da je dobil od tam nove delovne sile. Na desettisoče in morda stotisoče Kitajcev, moških in žensk, je bilo prepeljanih (lahko bi rekli deportiranih) na Uralsko področje, kjer so v tvornicah orožja in rudnikih zamenjali ruske delovne sile. Vse to nam pojasnjuje ogromne sovjetske rezerve in nas sili k temu, da ne gojimo upanja, da bi se mogla nekega dne sovjetska armada zrušiti zaradi pomanjkanja ljudi. Zrušila se bo morda iz drugih razlogov, toda ne zaradi pomanjkanja efektivov.

Umik predstavlja za vojsko ognjeni krst in to preizkušnjo so osne oborožene sile odlično prestale. Nikdar in na nobenem kraju se boljševikom ni posrečilo spremeniti umika, ki se je povsod izvršil v najlepšem redu in z najbolj železno disciplino, v kaotičen beg. Kjer pa je bilo treba sovražnika po vsej sili zaustaviti, se je tudi to zgodilo. Naj navedemo samo primer Stalingrada in naše divizije »Julia«. Umik je torej bil sicer potreben, toda z umikom se je obenem bojišče skrčilo za več sto kilometrov, tako da se je zaradi tega tudi številčno nesorazmerje čet znatno spremenilo v korist čet Osi. K temu je treba dodati še postopno dohajanje rezerv na najpomembnejše točke borbe in hitrejše odpošiljanje oskrbe.

Toda še nekaj je treba upoštevati; v bojne črte že prihaja novo orožje, ki ga je nemška industrija izdelala jeseni in pozimi. O tem bi se dalo veliko povedati, kar pa se sme iz razumljivih razlogov samo omeniti. Prišel bo čas, ko bomo lahko tudi o tem pisali kaj več. (Corriere della Sera.)

Izčrpavanje sovjetskih sil in rezerv

Berlin, 15. febr. s. Ono malo vesti vojaškega značaja, ki so prispele ponoči z vzhodnega bojišča, soglasno potrjujejo silovitost borbe, ki besni zlasti v srednjem in severnem odseku južnega bojišča ter med Volhovom in Ladoškim jezerom, kakor tudi pred Petrogradom, kjer sovjetske čete navzlic katastrofalnim izgubam nadalje podžigajo ofenzivne operacije s svežimi rezervami in vojnimi potrebščinami, ki prihajajo v prve bojne črte z najrazličnejšimi sredstvi. Mnenje teh vojaških krogov je, da skuša sovražnik predvsem spričo ugodnega vremena, ki bi lahko letos v izredno milih vremenskih okoliščinah nastopilo od trenutka do trenutka podvzeti poslednje napore, ki naj bi mu omogočili utrditi dosežene teritorialne pridobitve vsaj na glavnih točkah bojišča, ako noče tvegati popolnega propada zelo drage in izčrpujoče zimske bitke.

Če presojamo dogodke v luči te življenjske in neodložljive nujnosti nasprotnika, zadobe poseben pomen, ki še bolj potrjuje tezo tukajšnjih političnih krogov, po kateri stremi taktika nemškega vrhovnega poveljništva predvsem za tem, da oslabi živčni sistem sovražnih sil, zanemarjajoč pri tem očitno prostor kot vojni činitelj, zlasti v tem letnem času, ko je pomen prostora zelo relativen. V tem smislu, pripominjajo v Berlinu, je treba sprejemati bolj ali manj avtentično izjave anglosaških državnikov, ki ne štedijo z obljubami teritorijalnih obdaritev, samo v tem smislu, da imajo namen, vzpodbuditi sovjetsko vojsko v izčrpujočih naporih, ki ji je podvržena in jo pripraviti do vedno novih »hrabrih dejanj«, tem bolj, ker gre vendar za evropske države, na katere Angleži in Američani ne morejo niti danes niti nikdar polagati svojih nad, kakor sami vedo. Današnji jutranji listi, zlasti »Völkischer Beobachter«, ki povzema glavne misli, poudarja v zvezi s tem dejstvo, da sta se Churchill in Roosevelt prav gotovo premišljeno zavzela za boljševiško ekspanzijo v Evropi pod pretvezo najbolj absurdnih in otročjih političnih gesel, kakor na primer gesla o mednarodni varnosti ali »čuvanju svetovnega miru«, ali pa celo ustanovitve takozvane »svetovne vlade«, v kateri naj bi velika beseda pripadala Sovjetski zvezi, kakor predlaga severno-ameriška revija »World Review«.

Svečan dan za Črne srajce v Bologni

Obiskal in pregledal jih je šef glavnega stana Milice general Galbiati — Raport oficirjev 4. cone

Bologna, 14. febr. s. Šef glavnega stana Milice je pregledal Črne srajce, ki so nudile veličastno sliko strnjenosti, izvežbanosti in zvestobe. General Galbiati je pričel svoj obisk ob spremstvu poveljnika 4. cone Črnih srajc in zastopnikov vseh oblasti s poklonitvijo ob spominski plošči padlim v vojni v bazilijki sv. Štefana in v svetišču padlih za Revolucijo v Domu fašija, kjer je položil lovorjeve vence.

Iz Doma fašija je odšel šef glavnega stana na trg Vittoria Emanuela, kjer so se med tem oddelki postrojili. General Galbiati je pregledal skupine, nakar je vojaški kaplan Milice blagoslovil bojne prapore, katere je nato šef glavnega stana izročil na novo stvorjenim oddelkom. Nato je general Galbiati izročil 34 odlikovanj za vojaško hrabrost hrabrim pohabljencem in svojcem legionarjev, ki so padli pri izvrševanju svoje najvišje dolžnosti. General Galbiati je nato na oddelke naslovil vzpodbudne besede. Rekel je med drugim:

»Značilno je, da smo se zbrali na tem trgu v tolikem številu in v tako strnjenih bataljonih Črnih srajc navzlic totalnemu sodelovanju Milice v vojni, ki se bije. Na besedne izjave sovražnika odgovarjamo z dejanji. Povsod, kjer bije srce kakega Italijana, tam je borbeno mesto in vsaka hiša v Italiji je in bo ostala še bolj trdnjava zvestobe. Ni dvoma, da bomo premagali sovražnika. Borbena Milica predstavlja enotno voljo Fašizma, povesti domovino k zmagi.«

Besede generala Galbiatija so vzbudile največje navdušenje med legionarji, ki so ponovno vzklikali Duceju in tako izražali svojo gorečo in trdnovero ter končno zapeli bojne pesmi in pesmi Revolucije. Obred se je zaključil s pozdravom Duceju, ki ga je odredil Eksc. Galbiati. Nato je šef glavnega stana odšel v palačo Daccursio, kjer se je poklonil spominu Fašističnega mučenika Giulia Giordana in položil šopek cvetlic na klop, kjer je junak doprinesel svojo žrtev.

Šef glavnega stana Milice je nato ob navzočnosti prefekta, zveznega tajnika in poveljnika teritorialne obrambe v županski dvorani sklical k raportu nad 1.300 oficirjev na najrazličnejših odsekih javnega življenja v Emiliji in Romaniji. Vsi ste zaposleni, kakor je rekel general Galbiati, pri dosegi enega samega smotra: Zmage!

Potem ko je določil smernice za delo, ki ga je treba opraviti, je zaključil Eksc. Galbiati: Ostali boste zvesti patriotični in bojni preteklosti svojega rodu.

Po končanem raportu, ki se je zaključil z najvišjimi ovacijami za Duceja, je general Galbiati inspiciral protiletalsko baterijo, kjer jo použil obed skupno z vojaki. Popoldne je šef glavnega stana Milice odpotoval v Cividale del Friuli, kjer si je ogledal kolegij za otroke Črnih srajc, ki so padle v vojni. Dečkom v kolegiju je prinesel potrdilo stalne Ducejeve ljubezni do njih.

Neomejena podmorniška nevarnost

Rim, 13. febr. s. »Daily Telegraph« piše: »Zavezniško letalstvo je popolnoma brez moči proti osnim podmornicam. Vsi napadi, ki jih je doslej izvedlo proti oporiščem nemških podmornic, so se končali s popolnim neuspehom in niso niti najmanj oslabili podmorniških sil sovražnika.

Angleško javno mnenje je začelo v zadnjih dnevih živahno razpravljati o vprašanju izgub zavezniškega ladjevja, ker je prepričano, da objavljajo angleške oblasti mnogo nižje številke, kakor so resnične. Vse te izgube, ki so dejansko zelo visoke, se bodo po vrhu vsega najbolj usodno pokazale pri ureditvi prehrane v Anglij

Churchill in boljševizem v luči resnice

Kako je sodil Churchill o boljševikih, ko še ni bil njihov zaveznik

Rim, 14. febr. s. Pod naslovom »Churcill in boljševizem« objavlja zadnja številka revije »Relazioni internazionali«:

»V Londonu ne poteče dan in nobena prilika za poveličevanje, tudi s sredstvi in načini dvomljivega okusa Rusije. Tega splošnega jubiliranja se često in rad udeležuje min. predsednik Winston Churchil. Angleški narod, ki je od te propagande popolnoma zmešan, se nekoliko in vdušuje za to križarsko vojno za Rusijo, ki jo vodi njegov šef vlade in ki jo spretno izkorišča sovjetski veleposlanik Majski ter njegovi prijatelji. Ta Churchillova politika ustreza, kakor se zdi, njegovemu prepričanju. Kakor ima vsaka kolajna svojo drugo stran, tako je tudi s to politiko. Churchill in njegova vlada sta pripravljena prepustiti Evropo Rusiji. Stalinovi Rusiji so, kakor se zdi, resno vzeli to ugodno razpoloženje Angležev, ki so navadno delali račune brez krčmarja s kontinenta. Mi smo to sprejeli na znanje od prvega trenutka in še s tem primerno računamo, vendar poudarjamo, da politično zadržanje gosp. Churchilla ustreza njegovi želji, da bi postal v zgodovini velik ustvarjalec. Mi ki smo bolj stvarni kakor on, odkrivamo z njegovimi lastnimi dokumenti veliko hinavščino, ki je bistvo njegove politike. Mnogi imajo slab spomin, mi pa ne. Kdo se je bolj protivil boljševiški Rusiji pred 25 leti kakor Winston Churchill? Kdor ima dovolj potrpežljivosti in prelista prvi zvezek spominov Lloyda George z naslovom »Resnica o mirovnih pogodbah«, se lahko prepriča, da je tam zapisano, da je najbolj silovit in najbolj nespravljiv protagonist za protiboljševiško vojno Winston Churchill. Churchill ni dvomil o nerazpoloženju ki bi ga povzročil komunizem. Bil je ogorčen kakor mi vsi zaradi krutega umora carja, carice in njunih otrok. Njegova vojvodska kri se je bunila spričo popolnega uničenja velikih knezov Rusije. O tem piše Lloyd George, ki navaja nadalje: G. Churchill je zlasti posvetil vso svojo dinamično energijo in svoj genij za organizacijo oborožene intervencije proti sili rdečega boljševizma in sicer tedaj, ko je bil v Parizu in okolici, ko je potekala konferenca za mir. Lahko pa navedemo tudi spise Churchilla samega. Kdor vzame v roko 4. del slavnega dela »svetovna kriza«, ki je zbirka spominov iz njegovega političnega življenja, se lahko prepriča, da je zadnji zvezek datiran s 1. januarjem leta 1929. Pisec opozarja, da so vsa mnenja, izražena v delu, čisto osebna ter se tičejo samo mene«. V redu! Kako je tedaj mislil sedanji boljševiški križarski vojnik? Poglejmo 13. poglavje zvezka z naslovom »Čudež z Visle: Na vzhodu je bila v strašnem kaosu velika masa ranjene Rusije, zastrupljena in okužena, prinašala kuge, Rusija oboroženih tolp, ki niso uničevale samo z bajoneti in topovi, temveč so jih spremljali in šli pred njimi roji bacilov, ki so ubijali ljudi in katere so spremljale politične doktrine, ki so uničevale zdravje in tudi dušo narodov.

V istem zvezku najdemo Churchillovo poročilo z dne 21. maja 1920. Sodba, ki jo ima o boljševizmu, je kruta, izrazita in nedvoumna: Boljševiki ne delujejo samo z vojaškimi operacijami, temveč uporabljajo istočasno ali izmenjaje tudi vsako sredstvo propagande na ozemlju svojih sosedov, da povzročajo upore vojakov proti oficirjem, dvigajo uboge proti meščanu, delavce proti delodajalcem, kmete proti posestnikom, da ohromijo državo s splošnimi stavkami in na splošno uničijo sleherno obliko obstoječega socialnega reda in demokratičnega vladanja.

Politična resnicoljubnost Churchillova je bila vsaj v tej dobi res velika.

Leta 1921 je bila v Rigi podpisana ruskopoljska mirovna pogodba, ki je po Churchillu »zagotovila Poljski neodvisnost« in obrambna sredstva proti invaziji in rovarjenju Rusov. Rusija je zopet padla v komunistično barbarstvo. Milijoni ljudi so umrli v vojni in zaradi preganjanja in še več bi jih umrlo od gladu v naslednjih letih Azijske meje, življenje primitivnih dob, je prišlo z Urala do Pripetskih močvirij. Toda tu je bilo napisano: Do tu in ne naprej!

Poglejmo še naprej. Odprimo zvezek »Veliki sodobniki«, v katerem je Churchill leta 1937 zbral vrsto profilov njemu znanih mož. Tu je oris Trockega z ostrim očrtom boljševiških voditeljev s Stalinom vred. Poslušajte Churchilla: Izmed vseh njenih zmot razsvetljuje ena luč pozornico francoske revolucije. Kariera in osebnost Robespiera, Dantona, Marata svetijo mogočno skozi stoletja, toda temne figure ruskih boljševikov nas zanimajo samo zaradi svojih velikih zločinov. Tudi umori milijonov ljudi in beda ostalih milijonov ne bodo privlačevali zanimanja bodočih generacij.

Če to ni dovolj, lahko sledimo Winstonu Churchillu v njegovih parlamentarnih in političnih govorih, izdanih leta 1941. V poslanici ameriškemu narodu z dne 16. oktobra 1938 se njegova sodba o boljševizmu ni spremenila. Dne 20. januarja 1940 je po radiu dejal: Finci zmagujejo, ker ves svet ve, kakšna je vojaška neposobnost rdeče vojske in rdečega letalstva. Vsakdo lahko vidi, kako komunizem korumpira dušo kakega naroda, kako jo naredi podlo v mirni dobi ter nizko in odvratno v vojni.

Tak je v vsej goloti Winston Churchill simpatizer za boljševizem. To je Winston Churchill, vojvoda Malbourški, sedanji občudovalec tovariša Stalina in njegov sodelavec. Zgodovina narodov in ljudi se gradi vsak dan, toda nihče naj se ne čudi, ako povemo, da Os kakor ostali evropski narodi v pravem trenutku ne bodo pozabili na Churchilla in njegove osebne skoke. Tudi še ni rečeno, da je na vse to pozabil njegov tovariš Stalin.

Izdajstvo Anglije

Bukarešta, 14. febr. s. Tisk v Bukarešti komentira vojne namene Sovjetske zveze in piše, da skuša Rusija zakrinkati svoje prave namere, s katerimi stremi po oblasti nad vsem evropskim jugovzhodom. Kar je treba posebno podčrtati, piše med drugim list »Porunca«, je očitno izdajstvo Anglije, ki pravi, da se bori za ideje svobode človečanstva in spoštovanja zakonov in pravic narodov, pa je prepustila boljševiški Rusiji s pravilnim sporazumom vesti evropski jugovzhod, ki stremi samo po osvoboditvi pred boljševiško nevarnostjo. Ne zadostuje, da se čudimo spričo takega angleškega zadržanja, treba je vzeti na znanje, da se je Anglija odpovedala sleherni zgodovinski odgovornosti. Kar se tiče narodov, ki so prizadeti, si ne delajo nobenih iluzij, ker vedo, kaj bi se pripetilo, če njihovo orožje ne bi več govorilo na ruski fronti.

Protislovja angleške politike

Zanimive izjave angleškega notranjega ministra Morrisona

Rim, 14. febr. s. Angleški notranji minister Morrison je imel v Nottinghamu nekakšen programatičen govor, ki kaže, da mu je popolnoma neznano, kaj je fašizem, ter ga je proti njegovi volji boljševiško in ameriško napredovanje prisililo, da išče v fašizmu elemente za obrambo in zaščito.

Morrison je pozival na pomoč zaradi strašnega upadanja rojstev v Angliji. Da ne bi Anglija neizprosno izginila, je potrebno, kakor je trdil, da se število rojstev v Angliji poveča vsaj za 25 odstotkov. Angleška protifašistična usta ministra Morrisona so poveličevala demografsko politiko Duceja. Število je moč. Minister je izjavil, da je že čas, da se ustvari v Angliji listina materinstva in otrok, ki sta dve veliki socialni ustvaritvi fašizma že iz pred 15 let. Morrison je v svojem govoru tudi vztrajal na tem, da je treba nadzirati cene ter uvesti državno kontrolo nad surovinami, odpraviti brezposelnost, dvigniti življenjsko raven delavcev v moralnem in gmotnem pogledu, pomagati narodu v višjem interesu skupnosti proti svobodi posameznikov in sebičnosti zasebnih interesov.

Minister Morrison je dal svojim poslušalcem lekcijo fašizma ter je obravnaval celo korporativno vprašanje in trdil, da ima država popolno pravico odločati o trgovini in proizvodnji in da mora priti do neposredne soudeležbe države v najvažnejših industrijah naroda.

Edina stvar, ki je ni mogoče razumeti v Morrisonovem govoru, je to, kako more spraviti v sklad vse te svoje ideje, navdihnjene od fašizma, z obdolžitvami barbarstva, ki jih je Anglija izrekla proti fašizmu. Besede, ki jih neprevidno izrečejo angleški protifašisti, ki hočejo ustvariti z zakasnitvijo 10 do 20 let socialni program fašizma, so najboljše priznanje velike civilizatorske akcije fašizma na vsem svetu in kažejo v pravi luči vojno, ki jo Anglija bije proti fašizmu. V Londonu nas pobijajo in preklinjajo, toda tudi sledijo nam in nas posnemajo. V tem protislovju je obsodba Anglije pred sodiščem zgodovine in človeštva.

Galilejeva proslava na Portugalskem

Coimbra, 13. febr. s. V vrsti manifestacij, s katerimi se je Portugalska spomnila Galileja, je bila tu proslava z nastopom italijanskega akademika Severija in se nato nadaljevala s številnimi studijami in spominskimi članki v tisku ter končno zaključila z zborom v največjem portugalskem kulturnem središču Coimbri. V veliki dvorani filozofske fakultete starega vseučilišča v tem mestu sta bili italijanska znanost in misel proslavljeni v Galilejevem imenu pred veliko množico profesorjev, dijakov in osebnosti iz kulturnega življenja. Predsednik in rektor Correia se je udeležil proslav v družbi vseh dekanov vseučilišča. Profesor lizbonskega vseučilišča Matos Romaon je govoril o Galileju kot znanstveniku, dočim sta Manuel Reis in Joauin Carlavo z vseučilišča v Coimbri prikazala Galileja kot astronoma in zveze med Portugalsko in Galilejem. Vsi govorniki so se zelo toplo izražali o Italiji. Končno je rektor še poveličeval osebnost Galileja in doprinos Italije in Italijanov k napredku znanosti. Nato je govoril direktor Italijanskega kulturnega zavoda na Portugalskem Savioti, ki je zastopal tudi italijanskega Kr. ministra. Zahvalil se je vseučilišču v Coimbri za počastitev italijanskega znanstvenika in prikazal tudi duhovno skupnost med Italijo in Portugalsko, ki je latinska in rimska. Govorniki so bili za svoja izvajanja nagrajeni z odobravanjem. Poklonitvene brzojavke so bile odposlane Kr. ministru v Lizboni in rektorjem vseučilišč v Padovi in Pisi.

Tujska nadlega v Andori

Barcelona, 13. febr. s. Andorska republika, mala državica na španski strani Pirenejev, je v skupni upravi Francije in Španije in doživlja sedaj vse posledice pogubnih vpadov. Dejansko pri tem ne gre za tuje čete, temveč za okrog 300 milijonarjev, ki so se tjakaj zatekli iz Francije in Anglije in celo iz Zedinjenih držav. Morda bi kdo mislil, da so ti bogataši prinesli s seboj blaginjo in bogastva za 6000 prebivalcev te male republike, toda v resnici je položaj popolnoma obraten. Prebivalstvo Andore je naravnost vse nesrečno zaradi navzočnosti teh tujcev, ki so s svojimi ogromnimi denarnimi sredstvi povzročili, da so začele cene silno rasti, zaradi česar se je razvila v andorskih krajih strahovita črna borza, ki je ustvarila skoraj nevzdržne razmere za domače delovno prebivalstvo. Najbolje bi bilo, če bi se dali ti nezaželeni gostje kakorkoli postaviti pred vrata, kajti prav gotovo ni pravično, da mora zaradi njih trpeti vse prebivalstvo in da mora žrtvovati svoje skromno mirno življenje skoraj sleherni andorski podanik samo zaradi onih 300 ljudi, ki so pribežali v andorsko republiko zaradi edine egoistične skrbi, da bi se rešili nevarnosti in nevšečnosti vojne.

Potopljen danski parnik

Valencija, 13. febr. s. Doznava se, da je neka angleška podmornica v španskih vodah med Opopeso in Beninçarlom torpedirala in potopila v noči na četrtek danski parnik »Greta« s 1563 tonami. Posadka je bila rešena Španskega poveljništvo v Castellonu je uvedlo preiskavo.

Določitev babiških nagrad

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino na podstvi člena 3. kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX št. 291, smatrajoč za potrebno določiti višino nagrad za babiška dela in po zaslišanju mnenja Pokrajinskega zdravstvenega sveta, odreja:

Člen 1. V Ljubljanski pokrajini se babiške nagrade za babiško pomoč oskrbovankam skupin po členu 2. te naredbe določajo takole:

	Skupine: I.	II.	III.
Pomoč pri porodu (največ 24 ur), vštevši 6 obiskov med nosečnostjo in 8 med otroško posteljo, vključeno tudi vso pomoč zdravniku v izrednih primerih	500	300	150
Izredni obiski poleg gornjih, vsak	15	10	5
Nočni poziv in bedenje od 21. do 7. ure, izvzemši gornjih 24 ur	40	25	15
Priprava, babiška pomoč ali pomoč zdravniku pri ginekološki ali odpravni operaciji	150	100	75
Zdravljenje vagine in izpiranje vagine (po zdravnikovem predpisu) . . .	10	7	5

Za oskrbovanke v kmečkih občinah se znižujejeo nagrade za 30%, izvzemši I. skupino.

Oskrbovankam vseh treh skupin s 7 ali več otroki se prav tako znižajo nagrade za 30%.

Če gre za pomoč pri nalezljivo bolnih otročnicah, zaradi česar bi bilo babici za določeno dobo prepovedano oskrbovati druge stranke, se nagrada zviša za 35%.

Člen 2. Tri skupine, ki jih omenja prednji člen, obsegajo te družbene razrede:

I. skupina: trgovci, obrtniki, zasebni državni uradniki do pete italijanske stopnje, svobodni poklici vobče, trgovci, industrijci, posestniki;

II. skupina: državni uradniki od šeste do desete italijanske stopnje, učitelji, mali posestniki, mali trgovci, obrtniki, zasebni uradniki;

III. skupina: nižji uradniki, delavci, sluge, tramvajci, mezdniki vobče.

Člen 3. Tarifa po členu 1. je obvezna za vse babice.

Člen 4. Ta naredba, s katero se razveljavljajo vse druge njej nasprotujoče in z njo nezdružljive določbe, stopi v veljavo z dnem objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Ljubljana, dne 9. februarja 1943-XXI.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino:
Emilio Grazioli

Izšel je

peti roman „Dobre knjige"

Februarski zvezek DK prinaša Jack Londonov eksotični roman

»JERRY Z OTOKOV«

Naročniki DK dobe novi roman te dni dostavljen na dom. Oni, ki prihajajo po knjige sami v upravo naših listov, lahko dvignejo od danes naprej tudi že februarski roman.

V podrobni prodaji se dobi »Jerry z otokov« v vseh knjigarnah. Broširana knjiga velja 10 lir, vezana in na trpežnejšem papirju tiskana pa 25 lir.

Omejitev pravic egiptskega senata

Ankara, 13. febr. s. Iz Kaira poročajo, da so Angleži, ki sami sebe označujejo kot prvake svobode, končno zavezali usta tudi egiptskim senatorjem, ki so s svojimi kritikami glede sedanje in bodoče usode zemlje pod »angleškim pokroviteljstvom« često spravljali v zadrego vladajoče kroge, razen tega pa so se vesti in dogodki v zvezi z dolgimi razpravami zmerom izkazale kot neugodne za vlado in za vse prizadete. Egiptski senat je namreč pod zunanjim pritiskom izdal sedaj naredbo, ki prepoveduje vsakemu senatorju govoriti dalje kakor 30 minut na vsaki seji. Če bi hotel kdo izmed senatorjev govoriti bodisi v še tako važni in nujni stvari preko določenega roka 30 minut, bo moral zahtevati dovoljenje od predsedništva in podrobneje obrazložiti razloge takega podaljšanja. Izdana je bila še druga naredba, po kateri se bo mogel senat sestajati samo tedaj, če bo navzoča večina senatorjev, kar daje prosto pot za razne spletke in kombinacije v zvezi z bolj ali manj upravičenimi diplomatskimi boleznimi, kar bo imelo za posledico, da se bodo razprave o še tako važnih in življenjskih vprašanjih lahko odlagale do nedoločene meje.

General Lukov umorjen

Sofija, 14. febr. s. O umoru generala Lukova se doznavajo naslednje podrobnosti:

Preteklo noč se je general vračal domov s svojo hčerko. Morilec se mu je neopazno približal in nanj iz bližine štirikrat ustrelil z revolverjem. Ko se je prepričal, da je njegoja žetev mrtva, je pobegnil. Priča umora je bila samo generalova hči, ki je izjavila, da je imel morilec šoferske naočnike. Policija je bila kmalu na mestu in je blokirala ves okraj. Na mesto umora sta prišla tudi notranji minister in vojni minister. Mnogo oseb je bilo aretiranih.

General Lukov je bil vodja združenja legionarjev in politična osebnost prvega reda. Star je bil 56 let. Nadvse odlična je bila njegova vojaška kariera. Od leta 1935. do 1938. je bil vojni minister.

Veliki izgredi na Kubi

Buenos Aires, 13. febr. s. Po vesteh iz Havane je prišlo v kubanskem mestu Chamagueyu do velikih neredov. Vse trgovine in vsi uradi so zaprti. Ves promet je ustavljen. Med prebivalstvom in policijo je prišlo do spopadov, v katerih je bilo več demonstrantov ranjenih.

Gospodarstvo

Spremembe taksnih predpisov

V sobotni in nedeljski številki smo že objavili nekaj določb iz naredbe Visokega komisarja o uvedbi taksnega papirja z vodnim tiskom, taksnih golic za menice in o spremembi nekaterih taks. V naslednjem prinašamo nadaljnje predpise te naredbe:

Taksa na račune in priznanice

Navedli smo že glavne določbe spremenjene tarifne postavke 34. taksne tarife bivše Jugoslavije, ki se tiče takse na račune in formalne priznanice.

Posebna tarifa velja za priznanice o plačah, pokojninah, mezdah, dokladah, nagradah, odškodninah in pripadkih vsakršne vrste **nameščencev države in drugih javnih uprav** ali pravnih oseb, vštevši priznanice podčastnikov, Oboroženih Sil, Kr. finančne straže in s poličastniki izenačenih starešin zbora varstvene straže ter delavcev v državnih tovarnah. Taksa znaša pri vsotah nad 1 liro toda pod 100 lir 0.10 lire, pri vsotah 100 in več lir pa 0.05 lire za vsakih 100 lir ali ulomek stotice lir. Za vsote nad 100 lir torej taksa ne sme znašati manj kakor 0.15 lire. Taksa se lahko plača s taksnim papirjem ali v kolkih, za plačilo državnih uprav pa tudi z neposrednim odtegljajem. Če se plača v kolkih, jih mora izplačani urad uničiti s pečatnikom.

Kazni za kršitev predpisov o računski taksi

Za vsako kršitev na spisih in listinah, zavezanih taksi, ki je določena za formalna potrdila, note, račune, fakture, spiske, izvlečke in prepise računov, se izreče globa enaka **stokratnemu znesku takse ali neplačanega dela takse, najmanj pa 24 lir.** Enaka kazen se izreče, če kdo noče izdati formalne priznanice ali če se kolki obnove ali skušajo popraviti potrdila, ki so bila prvotno izdana proti predpisom. Ista kazen, toda ne z manjšim zneskom kakor 60 lir, se izreče, če se v formalnih potrdilih navede manjša vsota od dejansko prejete, z namenom, da se izogne v celoti ali deloma plačilu takse in za vsako prevaro takega namena, ne glede na višje kazni po kazenskih zakonih.

Kakor smo že navedli, stopijo novi predpisi glede računske in priznanične takse v veljavo **1. marca t. l.**

Taksa na igralne kvarte

Tarifna postavka 236 taksne tarife bivše Jugoslavije se ukinja in nadomešča takole: Taksa na igralne kvarte, izdelane v Ljubljanski pokrajini ali uvožene iz inozemstva, znaša: a) za navadne igralne kvarte v igrah s kakršnim koli številom kosov 3 lire za vsako igro; b) za luksuzne igralne kvarte v igrah s kakršnim koli številom kosov 5 lir za vsako igro. Za luksuzne kvarte se štejejo kvarte, ki majo črke ali znake na oglih in ob strani slik, izvzemši karte za tarok. Žigosanje igralnih kvart je izključno pridržano državni izdelovalnici vrednotnic, ki ji morajo pristojni uradi poslati kvarte, ki naj se kolkujejo. Nadrobna določila za tako pošiljanje se predpišejo s posebnimi navodili. Posest, prodaja in raba nežigosanih igralnih kvart v zasebnih hišah in dajanja v promet v Ljubljanski pokrajini so prestopek, ki se kaznujejo s pregrešnino 500 do 3000 lir. Vselej se odredi zaplemba nepredpisnih igralnih kvart.

Prodaja in raba **igralnih kvart, kolkovanih na bivši jugoslovanski način, sta dovoljena do konca meseca maja t. l.** Od 1. junija t. l. se takšne kvarte ne smejo dajati naprodaj, ne uporabljati v gostinskih obratih, če niso izdelovalci, uvozniki, prodajalci na debelo in na drobno, plačali nove takse, določene s to naredbo. V ta namen morajo zgoraj navedne osebe do vštetega 30. aprila t. l. prijaviti finančnemu ravnateljstvu za Ljubljansko pokrajino množino že po jugoslovanski tarifi taksiranih iger, ki jih imajo v svojih skladiščih, zalogah ali prodajalnah.

Taksa na sodbe

Tarifna številka 53. tarife sodnih taks se spreminja takole: Na kazenske sodbe se plačajo za vsako sodbo naslednje takse: **1.) če je en sam obsojenec:** a) pri obsodbi zaradi prestopka na sodbo okrajnega sodišča 30 lir, na sodbo okrožnega kazenskega sodišča v drugi stopnji 60 lir, na sodbo okrožnega sodišča kot prve stopnje 80 lir, na sodbo apelacijskega sodišča 90 lir; b) pri sodbi za zločinstva: na sodbo okrajnega sodišča 90 lir, na sodbo okrožnega sodišča kot druge stopnje 160 lir, na sodbo okrožnega sodišča kot prve stopnje 190 lir, na sodbo apelacijskega sodišča 240 lir, na sodbo okrožnega sodišča za hujša zločinstva, če je kazen višja kakor 12 let ječe ali smrtna kazen 320 lir; 2.) če sta z obsodbo obsojeni dve osebi, se gornje takse zvišajo za polovico; 3.) če je z eno sodbo obsojenih troje ali več oseb, se navedene takse podvojijo. Za vsak kazenski sklep, katerega koli sodišča se plača za vsakega obsojenca stalna taksa 30 lir.

Gornje takse so nerazdelno zavezane plačati vse za isto kaznivo dejanje obsojene osebe. Takse oproščene so sodbe in sklepi o prestopkih zoper pravilnike krajevne, mestne in poljske policije. Takse vpišejo v pisarniške vpisnike sodišča prve stopnje; pobirajo se hkrati s stroški solnega kazenskega postopka in z denarnimi kaznimi, če jih je kaj, na način, ki ga določajo predpisi o sodnih taksah.

Za vsako kazensko sodbo kasacijskega sodišča, s katero se zavrne ali izreče za nedopustno revizija stranke, se plačujejo naslednje takse: če je en sam obsojenec 50 lir, če sta dva 80, če je več obsojencev 100 lir.

Takse v carinskih zadevah

Kolkovina na boletah in listinah za carinarnice je določena nanovo s posebno tarifo, ki je priložena naredbi kot priloga B in je sestavni del te naredbe.

Prošnje, vloge in pritožbe, navedene v tarifnih postavkih 206/1—5, 208, 209, 211, 213, 215, 216, 217, 218, 220, 221 in 222 veljavne bivše jugoslovanske taksne tarife (vse te takse se nanašajo na carinsko poslovanje), se morajo pisati na taksni papir po 6 lir na polo, če so naslovljene na carinarnice, in po 8 lir za polo, če so naslovljene na Visoki komisariat, ne plača pa se nikakršna druga taksa ali pristojbina.

Pristojbine za dovolitve privatnega skladišča po tarifni postavki 214. in pristojbine po tarifni postavki 225. taksne tarife se morajo plačati pristojnemu davčnemu uradu pavšalno, ne gled na kolkovino na prošnji v višini, kakor je določena v prejšnjem odstavku. Kolkovino za vloge in odredbe glede predhodnega pregleda carinskega blaga po tarifni postavki 219. pobirajo neposredno carinarnice, in sicer po odmeri na zadevnih deklaracijah dodatno k drugim predpisom.

Niso zavezane kolkovini prošnje za naknadni carinski pregled in za popravo pomotnega izračuna v deklaraciji po tarifnih postavkah 223 in 228.

Takso na biljarde dobe občine

Z veljavnostjo od 1. januarja t. l. se taksa na biljarde po tarifni postavki 98 taksne tarife bivše Jugoslavije na novo določi s 100 lirami na leto za vsak biljard. Takso odmerjajo in pobirajo občine na način in ob času, določenem po doslej veljavnih predpisih ter se ta dohodek steka v občinski proračun.

Kazni za ponarejanje kolkov in taksnega papirja

Nekvarno kaznim na prostosti po veljavnih kazenskih postopkih se kaznuje z globo 2000 do 5000 lir, kdor ponareja s to naredbo predpisane vtisnjene kolke ali izdeluje vodni tisk, kolke, punce, klišeje ali druge priprave, s katerimi se dajo ponarejati papir z vodnim tiskom, vtisnjeni kolki, kolki ali druge taksne vrednotnice ali kdor vedoma razpečava ali uporablja ponarejen papir z vodnim tiskom, vtisnjenim kolkom, punce, klišeje ali druge ponarejene priprave. Z globo 1000 do 2000 lir se kaznuje, kdor si priskrbi pravi papir z vodnim tiskom, pristne vtisnjene kolke, punce ali klišeje in jih uporablja na škodo državnega zaklada. Globi od 300 do 1000 lir pa zapade, kdor ima vedoma ponarejen papir z vodnim tiskom, ponarejene punce, vtisnjene kolke ali klišeje ali za ponarejanje namenjene priprave ali papir ali druge taksne vrednotnice, izdelane ali vtisnjene s ponarejenim vodnim tiskom, vtisnjenim kolkom ali klišejem, ali kdor uporablja že rabljeni taksni papir, kolke in druge taksne vrednotnice ali jih razpečava.

Davek na hišno služinčad dobe občine

Z veljavnostjo od 1. januarja t. l. se davek na dohodek hišnega služabništva, ki se pobira po 3. odstavku čl. 95 zakona o neposrednih davkih, določa z zneskom 30 lir na leto za vsako osebo, vštevši vse doklade. Davek odmerjajo in pobirajo občine na način in ob času po veljavnih predpisih ter se ta dohodek steka v občinski proračun. Od istega dne prenehajo veljati davčne karte, predpisane za plačevanje tega davka.

Povračilo v bivši Jugoslaviji nepredpisno plačanih taks in davščin

Zahtevek davčnega zavezanca za povračilo taks in davščin ali drugih pristojbin karšnekoli vrste, vštevši carinske pristojbine, nepredpisno plačanih pred 11. aprilom 1941/XIX, se lahko uveljavlja, če še ni zastaran, najdalj do 30. junija 1943/XXI. Z morebitnim povračilom pa se bo ravnalo kakor z drugimi terjatvami proti bivši jugoslovanski državi.

Zaokroženje pri preračunavanju v lire

Vsaka stalna taksa ali davščina po predpisih bivše jugoslovanske države v dinarjih, ki se ob prevedbi v italijansko veljavo po tečaju iz kraljevega ukaza z dne 11. junija 1941/XIX, končuje na ulomek pod 50 centezimov, se zaokroža na 50 centezimov; če se pa končuje nad 50 centezimov, se zaokroža na celo liro.

Ureditev delovnih pogojev za pomožno osebje v gostinskih podjetjih

Smatrajoč za umestno, da se uredijo delovni pogoji osebja v gostinskih podjetjih in po zaslišanju prizadetih sindikalnih združenj je Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino glede na odredbo bivšega bana z dne 14. decembra 1940 o minimalnih mezdah gostinskega osebja izdal naslednjo naredbo, ki je objavljena v »Službenem listu« z dne 13. t. m. in je s tem dnem stopila v veljavo.

Člen 1. Določbe odredbe bivšega bana dravske banovine z dne 14. decembra 1940, objavljene v Službenemlistu kr. banske uprave dravske banovine št. 729/102 iz leta 1940, o minimalnih mezdah osebja v gostinskih podjetjih so razveljavljene glede natakarskega osebja z dnem, ko je stopila v veljavo kolektivna pogodba, sklenjena za to kategorijo dne 22. decembra 1942-XXI.

Člen 2. Za druge kategorije v gostinskih podjetjih zaposlovanega osebja, za katere še ni kolektivne delovne pogodbe, ostanejo v veljavi določbe odredbe iz prednjega člena, dokler se zanje ne sklene pogodba.

Gospodarske vesti

= **Ugoden potek sladkorne kampanje v Italiji.** Produkcijska kampanja italijanskih sladkornih tvornic 1942/43 je ugodno potekla in je v celoti dosežen postavljen program. Italijanska sladkorna industrija je v preteklem gospodarskem letu oddala za potrošnjo 4.41 milijona metrskih stotov sladkorja in je v novo gospodarsko leto vstopila z močnimi rezervami.

= **Iz trgovinskega registra.** Pri tvrdki Ivan Pielick, trgovini z južnim in domačim sadjem ter zelenjavo na debelo v Ljubljani, je bil vpisan vstop javnih družbenikov Ivana Pielicka ml. in Evgena Pielicka, trgovca v Ljubljani, zaradi česar je nastala javna trgovska družba in se besedilo firme odslej glasi I. Pielick & Co. (vsak izmed treh družabnikov podpisuje firmo samostojno).

= **Poslovanje kinematografov v Nemčiji.** Predsednik filmske družbe Ufa dr. h. c. Klitzsch je te dni poročal, da se je število obiskovalcev kinematografov v letu 1942 v Nemčiji ponovno dvignilo in je prekoračilo 1 milijardo. Vsega je bilo lani prodanih 1067 milijonov vstopnic za kinematografe nasproti 892 milijonov v prejšnjem letu in 275 milijonom v letu 1932, ko je bil obisk kinematografov zaradi gospodarske krize najslabši.

Kadar kupuješ, oglej »Jutrove« oglase!

E. Josin:

Stara Ljubljana

VI

Mestna policija

Na magistratu je bila policijska stražnica v glavnem poslopju pritlično na levi strani, policijski komisar in drugi policijski uradniki pa so bili v prvem nadstropju. — Policija je imela tudi ječe; ljudstvo jih je imenovalo »špehkamra«, kamor so stražniki zapirali razgrajače, pijance in vlačuge. Pijanci so se prespali ter zjutraj zdravi vstali in odšli zopet iz ječe na boljši zrak. Znan mi je prav dobro dogodek pred 60 leti. Nekaj mladih gospodov — iz boljših hiš — je bilo na cesti prav glasnih ter so prepevali pozno v noč. Ker opetovani opomini stražnikov, naj bodo mirni, niso zadostovali in ker so gospodje postajali vedno glasnejši, so jim stražniki napovedali aretacijo, jih odvedli na magistrat ter vse zaprli v »špehkamro«. Ti so v temnem salonu še dolgo prepevali a naposled so le utihnili; zjutraj so bili izpuščeni. Nek ljubljanski časopis je naslednjega dne prinesel o tem notico. Ljudje, ki so jo brali, so se prav iz srca smejali, ker so gospodje spali v špehkamri. Senzacija se je pa kmalu pozabila ter od gospodov, ki so postali uradniki, profesorji itd. ni nikdo občutil kakih posledic.

Ljubljansko policijo je prevzela pred 40 leti država ter ustanovila c. kr. policijsko direkcijo ter najela hišo Filipa Supančiča na Bleiweisovi cesti za uradne prostore. Zadnji policijski direktor pod Avstrijo je bil grof Künigl zet dvornega svetnika Pajka.

Avstrijska monarhija je dobila pod vlado cesarja Franca Jožefa oktobrsko diplomo z dne 20. oktobra 1860 in ustavo z dne 26. februarja 1861, ki je zagotovila avstrijskim narodom pravico voliti poslance v deželni in državni zbor.

Deželni glavarji

Prvi deželni glavarji na Kranjskem so bili: Anton baron Codelli, za njem Karol baron Wurzbach, Friderik vitez Kaltenegger, Gustav grof Thurn-Valsassina.

Poslanci v deželnem zboru

so bili: dr. Janez Bleiweis, dr. Lovro Toman, dr. Valentin Zarnik, Karel Deschman, baron Schwegel, baron Codelli, Jan Horak. I. Obreza, Fran Kotnik, Gutmansthal-Benvenutti, Ivan Murnik, dr. Etbin H. Costa, Anton Klun, Laschan, dr. Josip Vošnjak, grof Lichtenberg, dr. A. Schaffer, dr. Hinko Dolenc in drugi. Franjo Šuklje je postal deželni poslanec šele leta 1882.

Deželni zbor je posloval prvotno v »lontovžu« v veliki sobi v prvem nadstropju na Turjaškem trgu. Pozneje je to sobo imel deželni predsednik za svojo pisarno. Kasneje je zboroval deželni zbor v redutni dvorani, po potresu pa v poslopju starega strelišča za gradom. Debate v zboru so bile včasih prav burne, posebno med Karlom Deschmanom i dr. Zarnikom. Prav pogosto se je oglasil dr. Costa, dr. Lovro Toman, dr. Jianez Bleiweis, baron Schwegel, dr. Adolf Schaffer, baron Apfaltern, dr. Karol Klun, vitez Šnajd, inž. Potočnik. — Dr. Costa je imel neprijeten, hripav glas, dr. Toman je bil dober govornik, baron Schwegel je govoril mirno, dr. Schaffer je bil zelo zgovoren, govoril je hitro in glasno, baron Apfaltern pa tudi ni bil tih.

Deželni poslanci so govorili pri zborovanju pred 70 leti večinoma nemško; šele pred 60 leti so se zdramili slovenski poslanci ter govorili slovensko; Šnajd in inž. Potočnik pa sta tudi pred 60 leti govorila nemško.

Deželni zbor je izvolil štiri odbornike za poslovanje pri deželnem odboru. Spominjam se Ivana Murnika, Karla Deschmanna, dr. Schafferja, dr. Jos. Vošnjaka ter Otona Detele.

Uradniki deželnega zbora

Deželni zbor je imel svoje uradnike: pravnike, gradbene inženjerje, računske uradnike, pisarniške uradnike itd. M. Kreč, oče dr. Vladimirja Kreča, odvetnika v Ljubljani, je bil dolgo časa tajnik. Njegova vdova je umrla šele pred kratkim v visoki starosti v Ljubljani. Star tajnik je bil tudi Uršič. Pri konceptu je deloval kot tajnik Pfeifer, tast umrlega pesnika in pisatelja Antona Funtka. Pfeifer je bil tudi zapisnikar pri zborovanjih deželnega zbora.

Pred dobrimi 60 leti je bil imenovan za nadsvetnika in direktorja pisarne Matija Zamida, ki je umrl v visoki starosti leta 1941. v Ljubljani. Njegova vdova, rojena Kušarjeva še živi v Ljubljani.

Pisarniški ravnatelj je bil pred 70 leti plem. Pagliaruzzi, ki je stanoval v stari hranilnični hiši. Njegov naslednik je bil Ffeifer, tast deželnega uradnika, poznejšega nadzornika dež. naklade Z. Zora. Pfeiferju je bil prideljen kot pisarniški oficijal Zupanc, ki je šele pred kratkim umrl kot upokojenec v visoki starosti.

Pri gradbenem oddelku je služil kot šef oddelka Witschl. Imel je 3 hčerke; stanoval je v bivši deželni hiši zraven redute v 2. nadstropju v Florjanski ulici. Naslednik Witschla je bil Hraski, ki je postal pozneje univ. profesor v Pragi. On je napravil načrt za sedanje operno gledališče in deželni dvorec. Ing. Anton Klinar je bil po odhodu Hraskega šef gradbenega oddelka, pozneje direktor gradbene direkcije in živi kot upokojenec v Ljubljani.

Pri gradbenem oddelku so nadalje služili:

Schwab, ki je že umrl, potem Zbrizaj in inž. Mencinger; obadva živita v Ljubljani. Nadalje Nebenführer, ki je bil pozneje pri dež. bolnici ekonom in po upokojitvi pri Ljubljanski kreditni banki. Njegova vdova se je pred kratkim preselila v Nemčijo; pred omožitvijo je bila učiteljica pri Filharmonični družbi, njen mož pa pevec-baritonist v zboru Filharmonične družbe.

Pri deželnem knjigovodstvu je bil dolga leta šef V. Ravnihar, oče odvetnika in bivšega župana dr. Vladimirja Ravniharja; pred tem je bil deželni blagajnik. Dež. knjigovodja Ravnihar je bil poročen s Permetovo hčerko. Njegov naslednik je bil Prelesnik; eno hčer je poročil znani koncertni mojster Talich, eno pa dr. Božidar Vodušek.

Mecen dijakov Žagar

Pri deželni blagajni je bil pred 70 leti šef Dragotin Žagar. Mož je bil zelo štedljiv in skop ter si je od svoje plače veliko prihranil. Kot star Krakovčan-Trnovčan se je vedno udeležil procesij trnovske fare. Oblečen je bil vedno slabo; klobuke je kupoval pri starinarju. Svoje imetje — nekaj gotovine, hranilne knjižice ter malo, a lično hišico je zapustil za dijaške ustanove z določilom, da ima užitek njegova dolgoletna gospodinja do smrti. Pri deželni blagajni je bil uslužben dolga leta oficijal Omejc, rojen Ljubljančan. Omejčevi so imeli na Poljanski cesti gostilno pri »Johanesbirtu«, ki je bila svojčas prav imenitna, ker so točili dobro vino, imeli izvrstno šunko in druge dobrote za želodec.

Sovražni topovi, ki so jih zajele italijanske čete na tuniškem bojišču

Martin Humek

Ljubljana, 15. februarja

Pravkar je izšla zajetna trojna številka »Sadjarja in vrtnarja« z jako pestro in zanimivo vsebino. Pomembna je ta številka še posebno zato, ker je posvečena 30-letnici našega odličnega glasila Sadjarskega in vrtnarskega društva. S 30-letnico pa je neločljivo povezano ime višjega sadjarskega nadzornika Martina Humka. Možu, ki mu glasilo, njegovo idejno dete, izraža zasluženo priznanje, pa žal ni bilo več dano, da bi vzel to trojno številko v roke. Prav tisti čas, ko so jo raznašali naši pismonoše, se je Martin Humek v miru preselil v vrtove večne lepote.

Dne 25. januarja letos — pripoveduje urednik »Sadjarja in vrtnarja« inž. Ciril Jeglič — je minilo 30 let, kar je sadjarski nadzornik Martin Humek poslal v svet prvo številko »Slovenskega sadjarja«. List je vzbudil izredno zanimanje in si brž pridobil mnogo zvestih prijateljev. Utrl je prve poti Sadjarskemu društvu, ki je bilo ustanovljeno leta 1921. in ki se je že po dveh letih razširilo v Sadjarsko in vrtnarsko društvo. Takoj ob rojstvu te organizacije je Humkov list postal njeno glasilo. V letošnjem januarju je torej minilo 30 let od ustanovitve strokovnega lista, kateremu je bil Humek sam 26 let najskrbnejši urednik. V februarju pa praznujemo 20-letnico Sadjarskega in vrtnarskega društva, strokovne organizacije, ki skrbi za napredek našega sadjarstva in vrtnarstva.

Ko se danes naš »Sadjar in vrtnar« mlad in krepak ozira v težave vojnih let, ve in ne more pozabiti. Dobra volja in ljubezen za stvar sta premagala že mnoge ovire; delo, pogum in vztrajnost vodijo vedno k novim uspehom! Oral je v ledino — vznikle so žlahtne rastline. Kopal je, trebil in obdeloval zapuščeno trdino, bodril malodušne siromake, katerim je dano za življenje le malo sveta, — pa je požlahtnjena zemlja dobrotno začela vračati cvet in sad. In vsi vemo tudi za naprej: Delati moramo — od dela živimo; v delu je zdravje, v delu je naš obraz!

Ves tak, v smislu teh besed je bil Martin Humek. Če govorimo o njegovem življenju, moramo predvsem govoriti o delu, in sicer o žlahtnem delu v prirodi. Ta je bila vsa njegova vsebina. Humkove življenjske podatke lahko navedemo kar v kratkih potezah. Rodil se je 1870 na Raki pri Krškem. Dovršil je nižjo gimnazijo, učiteljišče, rokotvorni tečaj na Dunaju, prav tam tudi čebelarsko šolo in nato kmetijski tečaj na vseučilišču v Goessenu. Služboval je v Ljubljani izprva kot deželni sadjarski učitelj. Leta 1916. je bil imenovan za deželnega sadjarskega nadzornika, 1920 pa za višjega sadjarskega nadzornika. Leta 1925. je stopil v pokoj. Ta beseda je bila zanj pač le formalnega pomena. Saj njegovo delo ni bilo z ničemer prekinjeno. Delal je s peresom prav tako pridno kakor na vrtovih. Zapustil je nešteto člankov in razprav narodno-gospodarske in kmetijske, zlasti pa sadjarske in čebelarske vsebine. Sodeloval je pri raznih časnikih in časopisih, največ njegove žlahtne zapuščine, ki ostane trajno veljavna, pa je v »Slovenskem sadjarju«, dalje v »Sadjarju in vrtnarju« ter v »Slovenskem čebelarju«. Izdal je tudi vrsto samostojnih publikacij: »Šola in sadjarstvo v zvezi s šolskim vrtom«, dalje »Sadje v gospodinjstvu«, »Sadno vino in sadjevec«, »Breskev in marelica«, »Praktični sadjar« in »Domači vrt«. Po vsem tem delu lahko imenujemo Martina Humka očeta slovenskega sadjarstva in vrtnarstva.

— Ondan sem se s Humkom razgovarjal na njegovem domu, pripoveduje urednik »Sadjarja in vrtnarja«. Naš dragi Humek je zdaj zaprt v bolniško sobo; kakor jetnik se ozira v svetla okna, od koder spet sonce obeta novo pomlad. »Kmalu bo prišla — in moral bom, moral v naš vrt, da vidim to, da vidim ono!« Res, koliko si je treba še ogledati še vsako drevo, vsako seme pobožati, ki ga deneš v zemljo, prisluhniti vsakemu brstu ki iz trdih lupin neugnano prodira k sončni svetlobi! Zato se Humek vso zimo pripravlja in še iz knjig poizveduje, kaj so doživeli pri rastlinah in kako delajo drugod, kjer sta v čislih vrt in sadovnjak. Prav za prav se menda že 60 let uči sadjarstva in vrtnarstva, toda se še zdaleč ni do konca izučil. Že stare izkušnje so zapisale: »Mordec ve, da malo ve; učiti se moramo do konca življenja. Vse pa že znajo in vedo le površni ljudje.«

Usoda je hotela, da se je Martinu Humku prav zdaj, ko se nam obeta najlepša pomlad, za vselej zaprla knjiga njegove modrosti. Odšel je v večni vrt, mirno in spokojno, zapustil pa je neminljive spomenike, ki jih gledamo v vsakem našem lepo obdelanem vrtu, v vsakem vzornem sadovnjaku. Od mladosti združen s prirodo je ta njen najzvestejši sin stopil za večno v njeno naročje. Naj mu da lahak in sladak počitek po plodovitem delu!

Naročite se na »DOBRO KNJIGO«!

Mesto in pristanišče Bougie

V teku sedanje vojne se večkrat omenja ime mesta Bougie. Pred dnevi smo čitali, da so italijanska letala zopet bombardirala njegove pristaniške naprave.

Če pogledamo na zemljevid, vidimo, da leži Bougie v Afriki med Phillippevilleom in Alžirom. Mesto ima za seboj zanimivo preteklost. Okrog tega na oko neznatnega kraja je bilo v teku zgodovine že mnogo bitk, v katerih so eni narodi propadali, drugi pa se dvigali k novemu življenju.

Pogled na Bougie kaže luko z mnogimi ladjami. Od pristanišča proti morju se odpira sijajen pogled na morsko gladino, mesto samo pa je polno lepih, belih hiš, ob katerih rasejo palme. Na ulici vidiš mešanico belcev in rjavokožcev. V domačinskih četrtih je doma revščina, v evropskih predelih pa blagostanje. Lahko bi rekli, da Bougie ni več Afrika, ne pa še Evropa. Mešanica obojega — to je Bougie. Od zapadnega dela zaliva se mesto dviga v amfiteatralni legi ter pleza na 672 m visoki hrib Guray.

Bougie leži v pokrajini Kartagine, koder so bile na pohodu vojske Hamilkarja in Hanibala, ko sta se odpravljala v Italijo. Kraj pa je doživel tudi dobo rimskih zavojevalcev, ki so uničili punsko državo. Nazadnje je bilo to mesto eden izmed stebrov za napad in obrambo tistega Scipia, ki ga poznamo po pridevku Afričan. Sto in stoletja je potem živelo dalje kot rimsko mesto Saldae, dokler ni slednjič padlo na raven podeželskega mesta pod novimi gospodarji. Enkrat se je celo zgodilo, da se je Bougie pomaknil v bližino nemške zgodovine. To je bilo tedaj, ko je Geiserich, kralj Vandalov, planil iz Evrope čez Sredozemsko morje, da bi utrdil germansko oblast na področju Afrike.

Severna Afrika je bila takrat rimska provinca, terišče oblasti in moči rimskih namestnikov in uradnikov. Bilo je v dobi, ko si je Bonifacius, kot kraljevi namestnik skušal utrditi položaj v tem kraju. Toda pojavila so se nasprotstva in Geiserich se je odpravil na pot s 50.000 Vandali čez Sredozemsko morje, zasedel Mauretanijo, približno današnji Maroko, ter se ustavil pri Bougieju. Bonifacij se mu je skušal postaviti po robu, a njegove legije niso bile dovolj odporne. Večkrat poražen se je moral slednjič umaknati. Vandali so po 6 let trajajoči borbi dosegli svoj cilj, premaganci so morali priznati njihovo oblast v severni Afriki ter jim prepustiti ne samo Mauretanijo, ampak tudi zapadno Numilijo. Država, za katero je sto in stoletja tekla kri v potokih, je prišla v druge roke. Saldeja je bila izklicana za prestolnico vandalske države, kar je nekaj časa tudi ostala.

L. 708. so prišli Arabci. V desetem stoletju si je osvojilo Bedžajo berbersko pleme in po tem plemenu živi mesto še danes z imenom Bougie. Novi gospodarji so znali poskrbeti, da se je mesto na novo razcvelo. Iz njega se je razvila nekakšna mala Meka, novo središče mohamedanske kulture in vere. Poleg tega je bil Bougie na križišču med krščanstvom in islamom, zaradi svoje lege pa je imel tudi velik pomen kot trgovsko pristanišče.

Burna zgodovina se je nadaljevala. Leta 1772. pripade Bougie zopet Maroku, 90 let nato Tunisu. Doba procvita je s tem pri kraju. Slednjič je prišel neki grof, podvrgel mesto ter ga izročil alžirskemu paši.

Zavesa je zopet padla za dolgo dobo. Mesto je bolj in bolj propadalo, palače in obrambne naprave je razdejal zob časa in ko so leta 1833. Francozi vkorakali v Bougie, so našli tam samo še vaško naselbino. Lotili so se takoj dela. Mesto in pristanišče so utrdili, iz luke so napravili postojanko svetovnega pomena. Anglo-Američani so že veleli, kaj se izplača, ko so zasedli ta kraj. Toda ne brez žrtev, kajti danes je Bougie izpostavljen delovanju letal Osi in v teku sedanje vojne bo mesto gotovo še bridko občutilo, kaj se pravi imeti takšne sovražnike, kakor so Italijani in Nemci.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Torek, 16. februarja ob 17.30: **Mirandolina.** Red Torek.

Sreda, 17. februarja ob 17.30: **Ples v Trnovem.** Red A.

Četrtek, 18. februarja ob 17.30: **V Ljubljano jo dajmo!** Premiera. Red Premierski.

*

C. Goldoni: »Mirandolina«. Komedija v treh dejanjih. Osebe: vitez Ripafratta-Jan, markiz Forlipopoli-Gregorin, grof Albafiorita- Verdonik, Mirandolina, krčmarica-Danilova, Hortenzija in Dejanira, gledališki igralki Gabrijelčičeva in Juvanova, Fabricij, natakar-Gorinšek, vitezov sluga-Benedičič, grofov sluga-Polgoršek. Dejanje se godi v Mirandolini krčmi. Režiser: J. Kovič. Scenograf: inž. arh. E. Franz.

V četrtek bo v Drami premiera stare slovenske igre, ki jo je napisal Josip Ogrinec, z naslovom: **»V Ljubljano jo dajmo!«** Na delo, ki spada med ljudske igre in ki je razširjeno po vseh naših čitalniških odrih, opozarjamo. Režijo ima Milan Skrbinšek.

OPERA

Torek, 16. februarja ob 17: **Beg iz seraja.** Red B.

Sreda, 17. januarja, ob 17: **Sestra Angelika. — 7. simfonija.** Red Sreda.

Četrtek, 18. februarja ob 17: **»Beg iz seraja.** Red Četrtek.

Petek, 19. februarja: zaprto. (Generalka).

*

W. A. Mozart: »Beg iz seraja«. Opera v treh dejanjih. Osebe: Selim paša — Anžlovar, Konstanca — Ivančičeva, Blonda, njena spletična — Polajnarjeva, Belmonte — Lipušček, Pedrillo, njegov sluga — Banovec, Osmin, evnuh — Betetto, vodja straže — Kos. Dirigent: A. Neffat, režiser: C. Debevec, načrti za kostume: J. Vilfanova.

KULTURNI PREGLED

Slovenica v tretji knjigi Hrvatske enciklopedije

Zagreb, v februarju.

Kakor smo že zabeležili, je bila pred kratkim izročena javnosti tretja knjiga Hrvatske Enciklopedije. Knjiga popolnoma potrjuje sloves, ki sta ga dosegli prvi dve knjigi. Ta reprezentativna izdaja je tudi po svoji širokogrudnosti v čast Hrvatom. Pravilno upoštevajoč, da mnogi manjši narodi, predvsem slovanski, nimajo svoje lastne enciklopedije, skuša HE podati čim popolnejšo sliko dejanja in nehanja vseh kulturnih narodov, posebej vseh slovanskih. To prizadevanje je posebno hvalevredno in ga je treba izrecno poudariti ker s tem pridobiva HE mnogo širši pomen za vse tiste, ki lahko čitajo vsaj v enem slovanskem jeziku. V tem pogledu so sorazmerno zastopani tudi Slovenci. Slovenskih sodelavcev sicer ni veliko, toda vsa snov je med njimi tako razdeljena da lahko na kratko zabeležijo vse, kar je bistvenega v slovenskem kulturnem krogu. Sami slovenski sodelavci odločujejo torej, kaj smatrajo za dostojno objave v HE. Uredništvo jim je v tem pogledu prepustilo proste roke, upoštevajoč seveda splošni okvir. HE je delo za pokolenja, zato tudi uredništvo obravnava vse probleme s pogledom v bodočnost ter se ne dá zmotiti z nikakimi trenutnimi pravopisnimi, jezikovnimi in tudi ne s političnimi vprašanji. Samo tako lahko tudi nastaja veliko delo trajne vrednosti, odmerjeno na desetletja, ki uspešno kljubuje tudi današnjim tako razburkanim časom in navzlic vsemu lahko ohrani svojo stalno vrednost za poznejše rodove.

Med slovenskimi zgodovinskimi poglavji je kronološko na prvem mestu Borut, knez slovenske Karantanije, pod katerega vlado so Slovenci sredi 8 stoletja zaradi avarske nevarnosti prišli pod bavarski vpliv in sprejeli krščansko vero. — V faksimilu je objavljena prva stran Brižinskih spomenikov po znani Ramovš-Kosovi izdaji. Te najstarejše slovenske rokopise iz Freisinga na Bavarskem iz konca 10. stoletja, oba liturgično-homiliarne vsebine, sta najbrže spisala dva nemška misionarja, ki sta se pripravila na pot v slovensko ozemlje. — Celjskim grofom, ki so proti koncu srednjega veka imeli tako vidno vlogo v Podonavju in v Posavju, so odmerjene cele tri kolone z več slikami. Področje svoje oblasti so stalno širili s pridobivanjem fevdov, z dediščinami, s političnimi porokami ter najprej z naslonitvijo na Habsburžane, potem pa na Luksemburžane. Na vrhuncu svojega vpliva so bili od srede 14. do srede 15. stoletja. Trije celjski grofi so bili poročeni s hčerami uglednih vladarskih rodbin slovanskega Juga (Kotromanići, krčki Frankopani, srbski despot Brankovići). Najbolj ugledni Celjan Herman II. je imel še naslov zagorskega grofa ter bana dalmatinskega, hrvatskega in slavonskega; bil je tudi pretendent na bosanski prestol. Takoj po njegovi smrti so postali celjski grofje državni knezi rimskega cesarstva nemškega naroda in neodvisni od Habsburžanov. Njegovi nasledniki so zapustili jasne smernice sodelovanja z Luksemburžani ter se začeli mešati v zapletene spore na Ogrskem, Češkem in v Avstriji, dokler ni bil zadnji Celjan Ulrik II., kraljevi namestnik na Ogrskem, ubit v beograjski trdnjavi od svojih ogrskih rivalov v trenutku, ko se je pripravil na vojsko proti Turkom. Tako so odpadle vse ovire prodiranju Habsburžanov proti Jadranu. — Zvesta pristaša Trubarja sta bila Budna, oče in sin, protestantska šolnika v Ljubljani v 16 stoletju. Oče je bil v Švici tovariš Erazma Rotterdamskega. Po prihodu v Ljubljano je postal prvi ravnatelj nove protestantske stanovske šole. Del njegove biblioteke je ohranjen v ljubljanski univerzitetni knjižnici. Njegov sin je prevel iz glagolice v latinščino in nemščino opis sigetske katastrofe, ki je postal glavni vir za poročila o tem ogražanju Evrope. Triestinski škof Bonomo je bil vzgojitelj in podpiratelj mladega Trubarja, kateremu je s svojimi teološkimi predavanji v slovenščini vsadil čut za važnost znanstvenega dela v materinščini. Odločno se je zavzel za reformacijo.

Primerno pozornost je posvetila HE tudi slovenskim pisateljem. V prvi vrsti moramo omeniti tristolpčno poročilo dr. Slodnjaka o Ivanu Cankarju, ki ni samo poleg Prešerna največji književni umetnik slovenske literature, marveč po duhu, obliki in vsebini sodi med največje umetnike evropskega kulturnega kroga. Pisec njegovo literarno delo podrobno razčlenja in tolmači ter ugotavlja bistveno to: kljub mladeniškim simpatijam do nekih gesel naturalizma in realizma je njegovo pojmovanje življenja spiritualistično in idealistično. Skupna označba njegovega dela je idejni protest proti življenjskemu materializmu doma in v svetu, zdaj nietzschejevski samozaveden, krut in patetičen, zdaj socialno uporen in revolucionarno drzen, zdaj pa krščansko blag in usmiljen. Njegove pripovedke in novele so prvo psihološko oblikovanje v slovenski književnosti, tu in tam naturalistične, toda večinoma psihološke študije in analize. Za Jakoba Rudo in Za narodov blagor pravi pisec, da sta to po ideji in po obliki prvi slovenski drami ki se lahko merita s svetovnimi estetskimi merili. Iz njiju diha ibsenovska idejna strogost in analitična napetost. Cankar ni ostal zvest objektivno epski smeri, ki je sicer ni nikoli pozneje docela zapustil, vendar je v njegovi ustvarjajoči fantaziji živelo toliko medsebojno nasprotnih duševnih in življenjskih elementov, da se v njegovem ustvarjanju poleg socialno-spiritualistične dominante pojavljajo naturalistični, realistični, satirični, polemični in simbolični akordi, ki se vendar končno harmonizirajo. S psihološkim romanom Martin Kačur je dosegla Cankarjeva simbolično-realistična smer vrhunec. Za njegovo nadaljnje delo pravi, da je skupna melodija, ki ga veže, borba proti hinavstvu meščanske morale ter togotni odpor proti književnemu ter sploh umetniškemu kritikantstvu in nemorali, ki izvira iz njega ter iz pedagoških, političnih in drugih neumetniških pogledov. Zaradi matere začenja v svojem ustvarjanju priznavati tudi domovino, ki počasi izgublja v njegovi fantaziji tragikomičen pomen šentflorjanskega hinavstva in abderitstva, kakor tudi demonske črte Kantorovega kraljevstva na Betajnovi. — Po hrvatskih književnih revijah sta pisala o Cankarju Milan Marjanović in Niko Bartulović. Obširnejše uvode o njem in njegovi umetnosti imajo sledeči prevodi: Sluga Jernej i njegovo pravo, Zagreb 1925., prevel Z. Doroghy; Martin Kačur. Zagreb 1934., prevel in uvod napisal Ivo Kozarčanin; Pripovetke, Beograd 1930. (Ćiro Čičin Šain i N. Bartulović).

Med slovenskimi književniki, ki popolnoma pripadajo preteklemu stoletju sta Božič, urednik Einspillerjevega »Slovenca«, in Cegnar, sodelavec »Novic« in »Slovenije« (kjer je objavljena tudi njegova pesem o banu Jelačiću), prevajalec Schillerjevih dram. Kot pesniku sta mu bila vzora Prešeren in Vesel-Koseski. Prevel je tudi Hasan-Aginico. Njegovo pesniško delo je dosti doprineslo k prebujenju narodne zavesti. Ozke stike z Rusijo je imel Celestin, ki je bil nazadnje lektor slovanskih jezikov na zagrebški univerzi. Kot ruski štipendist je bil nekaj let uslužben tudi na ruskih gimnazijah. V slovenskih listih je objavil članke o ruskih razmerah in eseje o ruskih pisateljih. V »Vienca« je pisal o slovenskih in ruskih pisateljih ter je s svojo razgledanostjo vplival na hrvatske književnike. V rokopisu mu je ostala zgodovina ruske književnosti. — Med primorskimi književniki se zlasti odlikuje Budal, pisec popularne zgodovine slovenske književnosti »Osemnajst velikih« in dela iz protireformacije »Križev pot Petra Kupljenika« Je znan tudi kot prevajalec iz italijanščine. Nadalje je omenjen umetnostni zgodovinar prof. dr Izidor Cankar. Dr. Glonar ga smatra za glavno osebnost na polju proučevanja in pospeševanja umetnosti med Slovenci, kot ustanovitelja Umetnostno-zgodovinskega društva, kot urednika Zbornika za umetnostno zgodovino, ter kot ustanovitelja Narodne in Moderne galerije. Ne sme se tudi pozabiti njegovo delo kot izdajatelja zbranih spisov Ivana Cankarja in glavnega urednika Slovenskega biografskega leksikona. — HE se spominja tudi našega urednika kulturne rubrike »Jutra« B. Borka, publicista in literarnega kritika, ki je že v varaždinski gimnaziji dobil podlago za ozke stike s Hrvati. V književnih esejih, ki jih je posvetil različnim osebnostim in delom sodobne češke, a tudi hrvatske, srbske, italijanske ter francoske književnosti, mu je gledanje bistro, presojanje pravilno, čeprav nekoliko skeptično, dočim mu je beseda topla. V slovensko publicistiko je uvedel kot novost kulturno reportažo, ko je pisal o kulturnem življenju Prage, Zagreba, Beograda in Sofije.

Med jezikoslovci omenja HE Cafa, čigar zbrano gradivo za slovenski slovar in slovnico je pozneje Pleteršnik koristno uporabil. Zastopal je jezikovno zbližanje z Ilirci. — Dostojno se omenja tudi ogromno znanstveno-filološko delo prof. Breznika. S svojim pravopisom, ki ga je izdal skupno s prof. Ramovšem, je vzbudil pri slovenskih pisateljih čut in zanimanje za nepokvarjeno in živo slovensko besedo. Najdražja so mu vedno bila vprašanja iz razvoja slovenskega jezikovnega zaklada pri posameznih naših pisateljih ter v celoti pri slovenski književni preteklosti in sedanjosti. Med revijami se omenjajo dve: Carniolia ki je v predmarčnem času kot nemški časopis služila kot zatočišče tudi slovenskim književnikom, med njimi tudi Prešernu, in Carniola, dvojezični časopis za spoznavanje domovine v založbi Muzejskega društva za Kranjsko. — Celjske slovenske novine iz 1848. so odločno zagovarjale uvedbo slovenskega jezika v šole in urade.

Med likovnimi umetniki sodi v to knjigo slovenski kipar iz 15. stoletja Carneus, o katerem je ostala ohranjena krstilnica v Udinah. — Kot cerkveni slikar na Hrvatskem se je odlikoval Matej Brodnik, sredi preteklega stoletja.

Kronika

* **Italijansko predavanje v Budimpešti.** V okviru madžarsko-italijanske kulturne vzajemnosti je na filozoski fakulteti v Budimpešti te dni predaval vseučiliški profesor Vinzenzo Ussani iz Rima o pesniku Giovanniju Pontanu. Zbrala se je družba odličnih znanstvenikov in literarno zainteresirane gospode. Prišli so tudi predstavniki vlade.

* **Počastitev spomina odvetnikov in državnih tožilcev, ki so padli za domovino.** Čuvar državnega pečata in pravosodni minister De Marsico se je te dni podal v prostore pravosodne palače in položil spominski venec na ploščo, kjer so vklesana imena odvetnikov in državnih tožilcev padlih za domovino. Ob tej priliki je minister obiskal tudi sedež sindikata odvetnikov in tožilcev, kjer ga je pozdravil v imenu slednjih nar svetnik Vecchini. Zahvalil se je ministru za pozornost in izjavil, da bo odvetniški stan vedno stal z vsem svojim vplivom za prestižem domovine.

* **Škatle za obuvalo.** Minister za korporacije v Rimu je uredil prodajo obuval v škatlah in brez škatel. Dokler ne izide nov odlok, se smejo čevlji po starem načinu prodajati odjemalcem v škatlah ter se sme zahtevati za škatlo posebna odškodnina v znesku 2 lir. Za škatle z otroškimi čevlji smejo prodajalci zahtevati največ 1 liro. Ko pride sedanja zaloga škatel, se bolo prodajali čevlji brez njih.

* **Nove cene za alkohol.** Ministrstvo za korporacije je na temelju revizije cenika o alkoholnih pijačah določilo nove cene za žganje, in sicer po stopinjah alkohola. Cene so posebej označene za litrsko mero in za kilogramsko težo.

* **Razdeljevanje sena in slame.** Ministrstvo za poljedelstvo v Rimu pripravlja novo uredbo o preskrbi in razdeljevanju sena in slame. Zaloge sena in slame se bodo v prvi vrsti porabljale za enakomerno preskrbo vsake pokrajine posebej. Druga uredba istega ministrstva predvideva kontrolo pri zbiranju jajc, kokoši in kuncev.

* **Rahel potresni sunek v Parmi.** V noči med 9. in 10. februarjem so občutili v Parmi rahel potresni sunek. Poročajo, da ni bilo materialne škode, niti človeških žrtev.

* **Milijoni čakajo lastnike.** Iz Rima poročajo, da ni bilo dvignjenih mnogo nagrad za zakladne bone, ki zapadejo leta 1949. Med lastniki bonov je več oseb, ki prejemajo nagrado po 1 milijon lir. Listi navajajo številke srečnih milijonarjev, poleg tega pa pripominjajo, da niso dvignili nagrad tudi mnogi takšni, ki jih čakajo nagrade v znesku po 100.000, 50.000 in 10.000 lir.

* **Usodna zamenjava.** Gozdni čuvaj Enrico Rebaioli iz Brescje se je te dni udeležil lovske ekspedicije kot gonjač. Na lovu se je po dogovoru ločil od drugih gonjačev ter je počenil za nek grm. Lovec je videl, da se ob grmu nekaj premika, ter menil, da gre za zajca. Pomeril je in ustrelil. Naboj je zadel Rebaiola v obraz in vrat, poškodoval pa ga je tudi na rokah, da so ga morali odpeljati v bolnišnico.

* **Pet dni je bil zaprt v stanovanju.** 68-letni Paolo Gavazzi iz Luina je bil pet dni zaprt v lastnem stanovanju in ni mogel iz njega, ker mu je pri iztepanju preproge izkoji okno padel ključ na dvorišče in tam obležal. Na dvorišče ni bilo pet dni žive duše, Gavazzi pa tudi ni mogel priklicati nobenega drugega človeka. Šele ko se je in vrnil domov z dela, ga je oče opozoril, kaj se je zgodilo. Starec je pet dni neprostovoljnega zapora v lastnem stanovanju moral stradati.

* **Zid se je podrl.** V Milanu pri železniškem podvozu v Via Pergolesi se je nenadoma zrušil zid in pokopal pod seboj šest delavcev, ki so bili tamkaj zaposleni s popravilom. Na kraj nesreče so takoj prihiteli gasilci, ki so pomagali ponesrečencem izpod razvalin.

* **Iz četrtega nadstropja je padla.** V Rimu, Piazza Risorgimento, je padla Matilda Dimarija-Carbone, med tem ko je iztepala preproge na balkonu svojega stanovanja, z četrtega nadstropja na tla ter obležala na mestu mrtva.

* **»Super« čaj je tip pravega ruskega (kolonijalnega) čaja.**

IZ LJUBLJANE

u— **Srebrni jubilej zveste službe.** Včeraj je minilo 25 let, odkar je gdč. Milka Petričeva uslužbena pri tvrdki Fr. P. Zalec v Stritarjevi ulici 6. Ne samo zato, ker je pristna Ljubljančanka, marveč vprav zaradi njene zveste in vzorne službe pri tej ugledni tvrdki z optiko, pozna gdč. Milko Petričevo vsa Ljubljana in jo spoštuje zaradi njenih lepih vrlin. Tvrdka sama pa je lahko ponosna na svojo marljivo in spretno poslovodkinjo. Zato častitamo obema, posebej pa še želimo gdč. Milki Petričevi mnogo zdravja, da bo nekoč še z večjim zadovoljstvom in ponosom praznovala zlati jubilej zveste službe!

u— **Kakor da smo na pragu pomladi,** tako nam dan za dnem prijazno in toplo sije sonce. Po krasnem nedeljskem jutru se je nebo čez dan sicer nekoliko pooblačilo, toda popoldan je veter spet razgnal oblake in smo imeli zelo prijeten praznik, čeprav je malce nagajal zapadnik. Dan je bil izredno topel, živo srebro je doseglo 9.3 stop. C. V noči od nedelje na ponedeljek živo srebro niti ni več padlo pod ničlo, marveč smo v ponedeljskem jutru zabeležili 0.4 stop. C. Jutro je bilo spet krasno, nebo brez oblačka in vse dopoldne nas je toplo obsevalo sonce. Kakorkoli smo zadovoljni z izredno dobrim vremenom, ki nam omogoča znaten prihranek na kurivu, vendar ne bomo godrnjali — zavoljo dobre letine — če priroda stori svoje in nam prej ali slej pošlje spet nekaj mraza.

u— **Novi grobovi.** Dotrpela je veleposestnica na Vrtači ga. **Ivana Ogulinova.** K večnemu počitku bodo blago rajnko položili v torek ob 10. dopoldne v rodbinsko grobnico. — Preminil je upokojenec državnih železnic g. **Janez Ogrin.** Pogreb je bil včeraj popoldne ob 3. z žal na pokopališče k Sv. Križu. — Umrl je državni uradnik v pokoju g. **Viktor Firsov.** Pokopali so ga v ponedeljek popoldne na pokopališču pri Sv. Križu. — Pokojnim naj bo ohranjen blag spomin, njihovim svojcem pa izrekamo naše iskreno sožalje.

u— **Poroka.** V nedeljo sta se poročila pri Sv. Petru v Ljubljani g. Lojze Budnar, abs. inž. in gdč. Slavica Mencinger, hčerka znanega trgovca in gostilničarja na Šmartinski cesti g. Štefana Mencingerja. Za priči sta bila ženinu g. dr. Lojze Rojc, zdravnik v ženski bolnišnici, nevesti pa upravnik naših listov g. Fran Vrečar. Poročne obrede je opravil šempetrski župnik g. Janko Košmerl. Novoporočencema obilo sreče!

u— **Vesel dogodek v trgovini »Schumi«.** Danes okoli tričetrt na 12. uro je prišla na poti v bolnišnico preprosta ženica v trgovino Schumi po nekaj slaščic. Nenadoma je postalo revici slabo, rahlo je vzkliknila in že jo je prehitelo. Takojšnja prisebnost in ljubeznivost naših »sladkih« gospodičen je ubožici hitro olajšala prve trenotke. Pomagale so ji vse gospodične iz najhujšega, da je kmalu na ves glas zavekalo in dalo vsem navzočnim vedeti, da se je rodila v njih trgovini zdrava in krepka že precej dolgolasa — punčka. Kmalu nato je prispela babica, za njo še rešilni avto ki je odpeljal srečno mater in zdravo dete v bolnišnico.

u— **Za VIII. simfonični koncert** letošnje sezone, ki bo pod vodstvom dirigenta Draga Marija Šijanca, bodo vstopnice od jutri dalje v predprodaji v knjigarni Glasbene Matice. Cene posameznim sedežem so za 1 liro dražje, kakor do sedaj. Občinstvo prosimo, da to upošteva. V knjigarni je na razpolago tudi podrobni spored koncerta. Koncert se bo vršil v ponedeljek 22. t. m. ob pol 7. zvečer v veliki unionski dvorani.

u— **Umetnostna razstava Mitje Šviglja** v Kosovem salonu v prehodu Nebotičnika bo odprta samo še ta teden. Mladi likovnik je s svojo sedanjo razstavo pokazal lep napredek.

u— **Spored klavirskega koncerta,** ki ga bosta izvajali domači pianistki ga. Marta Bizjak in gdč. Silva Hrašovec v petek 19. t. m. ob pol 7. v mali filharmonični dvorani, je naslednji: Prvi del koncertnega sporeda bo izvajala pianistka Hrašovčeva, in sicer: 1) Pescetti: Allegro; 2) Bach — Busoni: Ciakona v d-molu; 3) Brahms: Rapsodija v g-molu; 4) Ravnik: Melanholični valček; 5) Tajčević: Trije balkanski plesi. Pianistka Marta Bizjakova bo izvajala drugi del koncertnega sporeda, in sicer: 6) Alatti: Otroška igra; 7) Gorgni: Mistična pesem; 8) Pich-Mangiagalli: Tokata; 9) Ciglič: Nokturno; 10) Osterc: Koral in fuga; 11) Prokofjev: Rigondon in Babica pripoveduje; 12) Ravnik: Karakteristični valček. Na koncert dveh domačih umetnic opozarjamo. Predprodaja v knjigarni Glasbene Matice.

u— **Rdeči križ poroča:** V poizvedovalnem oddelku IRK, Via Ariella Rea 2/II (Gosposvetska cesta), soba 3, naj se javijo med uradnimi urami od 8—12 naslednji: svojci vojnega ujetnika inž. Zupančiča Franca; osebe, ki so poslale pakete naslednjim: Podlogar Cveto, Erjavec Bogden, Vidic Štefan, Velde Alojz, Sever Franc, Smuk Franc, Dejak Franc, Skodlar Franc, Bergant Ivan, Podržaj Janez, Pajnič Ivan, Sečnik Jožef, Levstik Anton, Berčan Jože, Baraga Andrej, Hočevar Ivan, Boh Franc, Muster Jože, Zajc Vinko, Cimperman Anton, Turk Jože, Bozja Franc, Lavšin Jože, Brence Janez, Trontel Malka, Poljanec Frančiška, Makuc Marija, Fabiani Viktor, Brence Ana, Tekavec Franc, Leben Avgust, Kozina Ivan, Ogrin Ludvik, Škulj Janez, Marinič Martin, Štrukelj Alojz, Zorc Franc, Ampovič Vlada.

u— **Sadjarska in vrtnarska podružnica Ljubljana I** poziva svoje člane, da se v čim večjem številu udeleže pogreba blagopokojnega društvenega predsednika Martina Humeka v torek dne 16. t. m.

u— **Namesto cvetja** v spomin pokojne gospe Frančiške Flegarjeve je darovalo osebje personalnega oddelka mestnega poglavarstva Društvu slepih, Ljubljana, 120 lir. — Iskrena hvala!

u— **Instrukcije in priprava za popravne izpite. Novi (Turjaški) trg 5-III.** Dijake srednjih in meščanskih šol pripravljajo diplomirani filozofi temeljito in uspešno za šolo vsak dan dopoldne od 8—11, popoldne od 3—6. Posebna pomoč v matematiki. Enako pripravljajo za privatne izpite čez dva razreda samo strokovnjaki. Honorar zmeren. Prijave dnevno od 8—11 in od 15—18: **Novi (Turjaški) trg 5-III. Instrukcije.**

Iz Novega mesta

n— **Življenje in smrt.** V šmihelski župniji je bilo v mesecu januarju rojenih 6 otrok, od tega dvoje deklet in en par dvojčkov-fantkov. Poročili so se: Bartol Alojzij in Štine Angela ter Jeriček Alojzij in Medic Ana. Umrli so: Šmajdek Jože iz Vel. Podljubna, Gorše Anton iz Male Cikale, Novak Drago iz Potov vrha, Mihalič Milan iz Potov vrha, Smuk Jože iz Smolenje vasi, Brodšnajder Lidija iz Novega mesta in Bojanc Franc iz Malega Slatnika.

n— **Boksarska produkcija v Novem mestu.** V nedeljo 7. marca bo v gledališču Krki velika boksarska prireditev, ki jo prireja občinsko poveljništvo novomeškega GILLA. Nastopili bodo člani Novomeščani. Za prireditev vlada veliko zanimanje, saj doslej Novomeščani še nikoli niso nastopili na deskah v ringu.

n— **Nesreča otrok.** V Trebelnem je padel s kozolca 7 letni posestniški sin Franc Terglavčič in si zlomil desno nogo. S kuhinjske peči je padel 4letni sin kočarja Janez Ogorelc iz Ponikev ter si pri padcu zlomil desno roko. Pri sekanju drv je vsekal 9letni šolar Janez Rajakovič iz Radatovičev svojega 6letnega bratca Ivana tako nesrečno v nogo, da mu je presekal mečnico. Na travniku je padel pri igranju 4letni posestniški sin Ferdinand Rajer in si pri padcu zlomil desno nogo v kolku.

Darujte za slepe!

Edinice Kraljeve vojne mornarice plovejo po Sredozemskem morju

Z Gorenjskega

»Služba na kmetih — častna služba.« Pod tem geslom, pravi gorenjski tednik, so bila po vsem Gorenjskem zborovanja, h katerim so bili poleg mladine vabljeni tudi starši, da zvedo podrobnosti o uporabi za delo na kmetih. Pri nekaterih krajevnih skupinah je prebivalstvu govoril okrožni voljа. Povsod so navzočni z največjo pazljivostjo sledili izvajanjem govornikov in pri mnogih krajevnih skupinah so se takoj po zborovanju javili fantje in dekleta za službo na Koroškem. Ravno tako kakor lani — nadaljuje tednik — smatra gorenjska mladina tudi letos za svojo dolžnost, da se prostovoljno stavi na razpolago, ker gre za to, da se pomaga kmetom na Koroškem pri njihovem delu in s tem poudari nerazdružnost gorenjskega prebivalstva in onega onstran Karavank. Izpolnjuje pa s tem hkrati častno dolžnost, da pomaga zagotoviti prehrano ljudi te dežele.

Ranjenci in dopustniki imajo povsod prednost, še zlasti pa v brivnicah. Gorenjski tednik opozarja: Imetnik brivnice je dolžan, da sam primerno porazdeli čas in uredi obisk in poslovanje brivnice. Naprava trajnih kodrov za moške, otroke in mladino do izpolnjenega 16. leta je do nadaljnjega prepovedana. Brivnice ne smejo pri pričeskah napravljati kakih izrastkov mode. Brivec mora prvenstveno postreči ranjencem in dopustnikom s fronte.

Rodbinska kronika. Na Brezjah sta se poročila Franc Vrhovnik iz Zgornjih Tenetiš in Marjana Veršnikova iz Lesc. — V Žireh so umrli: Helena Žumerjeva, Luka Kokolj, Marija Primožičeva, Terezija Oblakova, Franc Frelih in Franc Jereb. — V Šenčurju nad Kranjem so umrli: Marija Sitarjeva, Franc Osterman, Marija Kuharjeva, Marija Jerebova, Luiza in Ela Thiele. — Na Golniku so umrli: Leon Kleindinst, Marija Boštarjeva, Jernej Štefe, Marija Perčičeva in Miha Šter. — V Ratečah je umrl Janez Schitzelhofer, poročila pa sta se Romualda Cebimova in Franc Žbogar. — V Bohinjski Srednji vasi so umrli: Marija Arhova, Francka Markežova, Marija Medija, Janez Čuden, Franc Sodja, Luka Škantar in Janez Žvan. — V Retnjah je umrl Janez Hlebša, o katerem smo poročali, da je postal žrtev nesreče pri premikanju vagonov na Jesenicah. Njegovega pogreba se je udeležilo mnogo tovarišev in deklet. — Na Golniku je umrla ga. Francka Grebenčeva, po rodu Rebelova. Prepeljali so jo v Presko, kjer je bila 10. t. m. dopoldne pokopana. Na Golniku je umrl tudi blagajnik onodotne bolnišnice Alojz Zidar. Zapušča vdovo in hčereko.

Nesreče. Ciril Toman, gostilničar v Moravčah, je padel po stopnicah in si zlomil levico. Friderik Šimnovec iz Kranja si je na poledeneli cesti zlomil noge. Dijak Robert Hefernik iz Kranja se je poškodoval pri telovadbi, Jože Kemperle iz Podnarta se je prevrnil s kolesa in se na glavi hudo poškodoval. Franc Hamovc iz Kokre je bil zaposlen pri lesni industriji na Jezerskem, spuščal je hlode, od katerih mu je eden zlomil obe nogi nad kolenom. Pri pogonu nekega bagerja v Črnučah so se vneli v stroju ostanki olja in je nastala eksplozija; pri tem je bil strojnik Lovrenc Gajer na obeh rokah lahko ožgan.

Iz Spodnje Štajerske

Zlato poroko sta v petek praznovala v Mariboru duševno in telesno čila zakonca Barbara in Gregor Močnik. V srečnem zakonu se jima je rodilo 10 otrok, ki so privedli k domačemu slavju lepo številce vnukov in vnučic.

— **Novi grobovi.** V Mariboru je umrla 69-letna staroupokojenka Alojzija Priklova; posestnikov sin Miha Vrhovnik iz Selnice ob Dravi, 19-letna gospodinjska pomočnica Ana Žipčeva iz Zgornje Slovenske Bistrice, 25-letni čevljar Peter Logar; 9-letni Dušan Marevič iz Laporja; 15-letna Terezija Ledinekova iz Razvanja; 56-letni brivec Peter Veselič iz Ljutomera; 73-letni upokojenec Janez Vučak; livarjev sin Adalbart Janežič in Rajko Koritnik. V Celju je umrl železniški uradnik v pokoju Janez Kolenc, ki so ga pokopali v soboto popoldne, dalje 44-letna Antonija Novakova-Bervarjeva ter 81-letna Marija Mirnikova-Ribežlova.

Zanimiva sedemčlanska družba se je morala te dni zagovarjati pred sodnikom v Gradcu. Anton Lapuh iz Brežic, Franc Pretnehmer iz Celja, Feliks Sedin iz Stranic, Maks Jesenšek iz Bukovžlaka, Jože Lapuh iz Brežic in Rajmund Toser so bili obtoženi, da so razprodajali različno nakradeno blago. Obsojeni so bili Lapuh na osem mesecev in 800 mark denarne kazni, Pretnehmer na 5 mesecev, Sodin na 7 mesecev in 600 mark, Jesenšek na 4 mesece, Jože Lapuh na 4 mesece in 800 mark, Toser pa na 600 mark denarne kazni.

Taborenje v Celju. Vsi vodje fanfar iz celjskega okrožja so bili pretekli teden sklicani na celotedensko taborenje v Celju. Poleg strokovnega glasbenega šolanja so dobili pouk v redni službi in v narodno-socialističnem svetovnem nazoru. — Nadalje je bilo v Celju sklicano zborovanje mladinskih voditeljev in voditeljic. Dobili so navodila za bodoče delo.

Mariborski dirigent in kapelnik Maks Schönherr st. je te dni praznoval 70-letnico. Znan je tudi kot skladatelj. Svojčas je vodil godbeno društvo železniških delavnic v Mariboru ter se je l. 1919 na čelu svojih godbenikov udeležil znane velike demonstracije na mariborskem Glavnem trgu, kjer so nato padle žrtve. Tudi danes še vodi svoje godbeno društvo in sodeluje pri gledališkem orkestru. Njegova dva sina sta prav tako glasbenika.

V mariborskem gledališču so ta teden na sporedu naslednja dela: Ziehrerjeva uspela opereta »Potepuhi«, opera »Tosca«, žalotgra »Via Mala«, v petek pa bo premiera znane operete Ralpha Benatzkega »Axel pred nebeškimi vrati«.

Skupno kosilo iz enega lonca je priredila krajevna skupina v Apačah. Pri tej priliki so zbrali 5426 mark za zimsko pomoč. Razen tega so zbrali nekatera živila za ranjence v Gradcu.

Radio Ljubljana

Torek, 16. februarja 1943/XXI.

7.30: Pisana glasba. — 8.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. — 12.20: Plošče. — 12.30: Poročila v slovenščini. — 12.45: Simfonična glasba. — 13.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. — 13.10: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. — 13.12: Simfonična glasba na ploščah. — 13.40: Operna glasba na ploščah. — 14.00: Poročila v italijanščini. — 14.10: Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec. — Lahka glasba. — 15.00: Poročila v slovenščini. — 17.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. — 17.10: Pet minut gospoda X. — 17.15: Plošče »La Voce del Padrone — Columbia«. — 19.30: Poročila v slovenščini. — 19.45: Operna glasba. — 20.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. — 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. — 20.30: Pesmi za vse okuse vodi dirigent Segurini. — 21.30: Predavanje v slovenščini. — 21.40: Moderne pesmi vodi dirigent Zeme. — 22.00: Vesela glasba osemnajstega stoletja. — 22.45: Poročila v italijanščini.

Muzikalnost poezije

David Invrea je priobčil v eni zadnjih številk tednika »Meridiano di Roma« podnetno razpravo »Intorno all'essenza della poesia e della musica«. Piscu so izhodišče izvajanja Ildebranda Pizzettija v njegovem eseju »La musica delle parole«. Pizzetti razglablja vprašanje, ki je zanimivo za slehernega pesnika, slovstvenega teoretika, ljubitelja poezije in recitatorja: v čem je muzikalnost vezane besede in kaj bi bilo treba storiti, da se poveča njen auditivni učinek, kar je posebno važno pri recitacijah. Pisca tega poročila so izvajanja zanimala zlasti zbog neke izkušnje, ki najbrž ne bo povsem osamljena in ki si jo je vedno znova potrdil na raznih literarnih večerih: Kako redko kdaj pač učinkuje na nas zlasti sodobna lirika, četudi jo recitira večič igralec (pesniki sámi so večidel slabi recitatorji). Medtem ko je stara, opisna, patetično ali realistično izoblikovana pesem zagrabila tudi v recitaciji s svojo vsebino, se zdi, da sodobna, tako krhka lirika izzveneva v vrsto poudarjenih ali nepoudarjenih besed, ki razen ritma in harmonije besednega zvoka komaj še zapuste v gledalcu kako pesniško čustvo ali jasnejšo predstavo.

To je nemara posledica dejstva, da se je sodobna lirična beseda močno oddaljila prvotno auditivnemu značaju poezije, namreč pesmi, ki je bila že po svojem značaju namenjena temu, da jo kdo recitira in drug posluša. Vzlic temu, da je muzikalnost ostala eden izmed poglavitnih znakov sleherne lirike, se zdi, da pesniki zanemarjajo prav zvočni učinek, ker imajo preveč pred očmi grafično podobo verzov in rim ter njih posameznih samoglasnikov. To zanemarjanje muzikalnega elementa v lirični pesmi je nedvomno sokrivo, da je že brez tega dovolj subtilna sodobna lirika tako malo primerna za recitiranje. Zato sem si na pesniških večerih, ko se je živa pesnikova beseda preizkušala po svojem auditivnem učinku, večkrat zaželel, da bi se recitacija nekako izpopolnila z diskretno glasbeno spremljavo, ki bi povečala ne le nastrojenje in sprejemljivost poslušalcev, marveč tudi sam učinek recitatorjeve besede.

Prav tega vprašanja se tiče navedeni članek rimskega slovstveno-umetniškega tednika. Pizzetti razločuje dve vrsti muzikalnosti vezane besede. Ena je tista, ki je vsakomur slišna in se očituje v neposrednem učinku verzov z lahkim metrumom, s pravilnim pretakanjem besednih kadenc in rim, z izenačenostjo kitice in vseh kitic, ki tvorijo pesem. Druga oblika muzikalnosti pa je bolj globoka in skrivnostna: nastaja in izraža se z izbero in razvrstitvijo besed in naglasov vsakega posameznega stiha, upoštevajoč pri tem zvok ter medsebojni odnos zvoka in ritma samih besed; nastaja iz variranja in nenadnih premaknitev naglasov, celo iz tiste tišine, ki si jo ustvarjajo same besede po skrivnostnih zahtevah svojega diha in širjenja. Po Pizzettijevi sodbi je prava muzikalnost poezije prav v tej drugi vrsti lirike, kjer doseza glasbenost besed tako bistveno in popolno obliko, da zadošča, če samo premaknemo dve besedi, ne da bi ju predrugačili in spremenili smisel stiha ali stopnjo ritma, in že se poruši muzikalnost verza. In Pizzetti sklepa, da duha poezije (a mišljena je predvsem lirika) ni iskati v pomenu, vsebini besed, marveč v njih muzikalnosti: zaradi tega ne smemo poezije brati samo z očmi, marveč jo moramo izgovarjati, jo spremeniti v zvočno obliko, splch, dati ji živ značaj.

Zato pa ima recitator tem težje naloge: z glasom, z naglasom, z gibanjem posameznih stihov in poudarjanjem fraz, s presledki itd. mora dati osnovno čustvo ali emocijo recitirane poezije in sicer ne samo tisto čustvo in tisto emocijo, ki sta navdihnili pesnika, marveč tudi ono, ki ga je privedlo do tega, da si je pri pisanju pesmi izbral prav te besede in jih razvrstil v tem redu in nič drugače. Skratka, recitator pesmi mora po Pizzettiju odkriti tisti »cantus obscurior«, ki je v samih besedah te pesmi samo naznačen. V tem pogledu ima, kdor hoče dobro in učinkovito recitirati ali brati lirično poezijo, težje naloge kakor izvajalec glasbenih stvaritev, ki ima pred seboj skoraj do odtenkov natančno predlogo, kako naj interpretira to delo. Recitator se mora pri tolmačenju in zvočnem posredovanju pesniške muzikalnosti — godbe besed — zanesti samo na kaj slabe in le približne migljaje, ki mu jih lahko nudi samo besedilo.

Sodelavec »Meridiana di Roma« je Pizzettijeva izvajanja kritično razčlenil in ocenil, jih v tem ali onem izpopolnil, v drugem pa vsaj s svojega vidika ovrgel. V okviru tega članka se ni mogoče zaustaviti pri njegovi kritiki Pizzettijevih izvajanj o muzikalnosti v poeziji. David Invrea prihaja k sklepu, da ne kaže mešati med seboj muzike in poezije, ker se beseda in zvok, s tem pa tudi pesem in glasba razločujeta med seboj v svojem bistvu, v svoji notranjosti, čeprav se lahko vplivata medsebojno in čeprav se na drugi strani obe združujeta v samih osnovah sleherne umetnosti.

V Pizzettijevem eseju, prav kakor v kritičnih pripombah Invrejevih je mnogo tankočutno dojetih misli in opazk o nekaterih bistvenih problemih dveh sestrskih umetnosti: glasbe in poezije. Za nas, ki smo se zaustavili samo z informativnim namenom ob tej, hrupu vsakdanjega življenja in njegovi stvarnosti tako neskončno oddaljeni diskusiji, ostaja še vedno uvodoma omenjeno vprašanje iz ekstenzivne pesniške kulture: namreč vprašanje recitiranja ali glasbenega branja liričnih pesmi. Nedvomno ima Pizzetti prav, ko naglaša posebne težkoče, ki se zastavljajo recitatorju ali javnemu čitalcu pri zvočni interpretaciji pesniških stihov. Tako, kakor se pri nas po navadi delajo take reči, je v najboljših primerih samo prenos igralskega, odrskega, dramatskega načina na lirično poezijo, a to je v večini primerov zgrešeno in lahko samo zamori krhko in nežno liriko. Po svojem prvotnem bistvu je bila vsa poezija, pa tudi lirika, namenjena petju. Tudi v poznejših dobi so imeli n. pr. pri starih Grkih poseben način prednašanja liričnih pesmi, ki je še vedno ohranil svojo zvezo z muziko, čeprav zdaj ni več bil izrazito petje. V ritmu stihov, v kadenci besed, v sozvočju rim, v udarnem zvoku in barvitosti samoglasnikov, v poudarku zlogov in naglasu besed živi v slehernem izgovorjenem stihu bistven nagib poezije k muzikalnemu učinku. Tako je za govorjeno liriko poglavitni problem prav v odnosu med zvočno in vendarle muzikalno barvo stihov in med čustveno in emocialno vsebino besed in pesmi. Zakaj je pri čitanju poezije tolikokrat dolgčas? Prav zaradi tega, ker se noben recitator ne zaveda dovolj, da bi bilo treba odkriti in avditivno oživotvoriti muzikalno vsebino pesmi. Zato se mi tudi po branju Invreove diskusije s Pizzettijem vrača stari vtisk, da take recitacije zahtevajo nekaj več muzikalnosti in če je ne more dati sam glas, jih je treba včleniti v glasbeno ozadje, v diskretno spremljavo na klavirju. Že to je skupni problem muzike in lirike.

Naš jezik

Jezikovna paša

I.

15. **Trup=truncus, truplo=kadaver.**

»Slednjič zagrmi trup (ustreljeni gams namreč) z zamolklim udarcem na skalnato dno globeli«; strel v truplo — Rumpfschuß«.

Tako berem v dnevniku in v slovarju. Če bi bilo baš naopak, pa bi bilo prav!

Pleteršnik ima za trup i Rumpf i Leiche, za truplo i Rumpf i Leichnam. Kolikor se spominjam, smo že v ljudski šoli natančno razlikovali med tema dvema pojmoma, kar smo seveda v zdravstvu nadaljevali, da je namreč **trup=truncus, der Stamm** in **truplo=mrlič pri človeku** in **kadaver** pri živali.

Kar je ločeno strokovno, moramo ločevati tudi v nestrokovnem pisanju!

Že v Zdravniškem vestniku sem ponovno kazal na oznake, ki jih Pleteršnik ne razlikuje: nosnica (Nasenloch) in nózdrv (Nasenflügel); voh (Geruchsinn) in vonj (Geruch); vohati (z nosom zaznati in vonjati, duh razširjati) — kar je oboje po nemško riechen, iztrebki=ekstrementi in otrebki po porodu itd. K tem in takim oznakam spadata tudi trup in truplo, vsi skupaj pa razglašajo naš sodobni kulturni očenaš: **dajte nam, oj pismouki, prevéjan slovenski besednjak!** **Dr. Mirko Černič.**

Medicina od prastarih časov do danes

Značilno je, da se človek, če ni po poklicu zdravnik ali pa — mazač, zelo malo bavi z vprašanji svojega telesa. Te stvari ga začno zanimati šele tedaj, kadar postane kak nápek. Vendar se danes opaža, da ljudje posvečajo tudi tem vprašanjem več pozornosti, kakor še v nedavni preteklosti. Da se je povečalo zanimanje za zdravstvo, k temu so pripomogle strokovne in poljudno pisane knjige, ki obravnavajo vprašanje zdravja in bolezni.

Zanimanje posameznikov za medicino je staro kakor človeštvo samo. Lahko bi rekli, da se začenja to zanimanje obenem s človeškim rodom, kajti že pri primitivnih ljudstvih najdemo najprej padarje, potem čarovnike in slednjič svečenike, ki so opravljali medicinsko službo. Od primitivnih ljudstev nas vod pot k prakulturnim narodom, kakor so bili Egipčani, Sumerci, Babilonci, Asirci, Perzijci, Indi, Kitajci, Japonci ter predkolumbijski Indijanci, Inke, Maje in Azteki. Pri vseh teh narodih vidimo, da je proučevanje medicine napredovalo. Toda neprimerno bližji od imenovanih narodov so nam Grki, ki so dali medicini izrazite odličnike: Hipokrata, Tala, Pitagoro, Teofrasta in druge. Tudi v starem Rimu so grški zdravniki Soran, Ruf in Galen silno sloveli. Potem so nastopili Bizantinci in Arabci, medtem ko si je na latinskem zapadu pridobila posebno veljavo šola v Salernu, ki pomeni v nekem pogledu višek tedanjega medicinskega znanja. V primeri s to šolo je bila doba sholastike naravnost jalova.

V 16. stoletju, ko se pojavi humanizem, pride odkritje Amerike ter reformacija, nastopi revolucija v medicinski panogi. Takrat se pojavi v medicinski vedi čudovit mož Paracelsus. Paracelsus je bil eden izmed pionirjev zdravniške vede in je imel s svojim dvorom velik vpliv na sodobnike. S Paracelsom vrsta slavnih zdravnikov ni zaključena. Nova stoletja odkrivajo nove može, novi možje pa prinašajo za bolečine novo tolažbo. To so predvsem veliki zdravniki, kakor: Harvey, van Swieten, von Haller, Frank, Auenbrugger, Hufeland, Hahnemann, Virchow, Rokitansky, Rotnagel, Billroth, Semmelweis, Koch, Pasteur, Pettenkofer, Röntgen, Behring — in mnogi drugi, ki jih ni mogoče imenovati v eni sami sapi.

Nemčija si je stekla na medicinskem področju velik sloves, posebno dunajska šola je dala modernemu zdravilstvu može odličnih zmožnosti. Število teh dobrotnikov človeškega zdravja se je povečalo, trpljenje pa se je zmanjšalo, kolikor je bilo v človeški moči.

Rimske ceste, megle in vsemirje

Zvezdnato nebo ni za človeško znanost že davno nobena uganka več. Danes poznamo zvezde, njih pota in njih oddaljenost od zemlje, poznamo Rimsko cesto, megle in z njimi tudi najoddaljenejša telesa, ki krožijo po neizmernem prostoru vsemirja. Stopinja jasnosti zvezd nam daje možnost, da na njeni podlagi izračunamo, kako daleč se nahajajo od naše zemlje. Na podlagi stopinje te jasnosti se je celo posrečilo izračunati razdalje najrahlejših vsemirskih megel.

To, kar vidimo na nebu kot majhne meglice, so v resnici sistemi Rimske ceste, ki je sestavljena iz ogromnega števila sončnih sistemov. Naša Rimska cesta, katero lahko opazujemo na večernem nebu v podobi jasnega traka, je od zemlje oddaljena 100.000 svetlobnih let. To oddaljenost si lahko predstavljamo samo v mislih, kajti vsaka konkretna predstava presega meje našega razuma in celo meje človeške domišljije. Dovolj je če pomislimo, da napravi svetloba v eni sami sekundi 100.000 km, v enem letu pa 10 bilijonov kilometrov pota! Na podlagi tega dejstva si lahko zamislimo, kako obsežno je vsemirje in kaj pomeni, če sta v tem vsemirju dve nebesni telesi 100.000 svetlobnih let narazen. Navzlic temu se je znanstvenikom posrečilo ujeti na fotografsko ploščo celo slabotne meglice, ki so od naše zemlje oddaljene 500 milijonov svetlobnih let. Mogoče je celo, da so nekatere teh zvezd že pred milijoni svetlobnih let zatonile, toda s pomočjo občutljivih aparatov še danes vidimo njihove svetlobne odtenke...

Ozrimo se kamorkoli proti nebu, povsod naletimo na meglice, ki polnijo ogromni prostor vesolja. Kadar zasledimo takšno meglico, lahko tudi določimo stopinjo njene svetlobnosti, z njeno pomočjo pa lahko izračunamo njeno oddaljenost od nas. Najnovejše je odkritje, da se te meglice neprestano oddaljuje od zemlje. Njih radialna rotacija je tesno povezana z njih oddaljenostjo od zemlje. Z neverjetno brzino hitijo meglenice od nas preč in čimbolj se oddaljujejo, tem hitreje se gibljejo. Vse to nas prepričuje o tem, da je vsemirje živa masa, ki se neprestano giblje. Čemu pa se giblje, tega si še ne vemo pojasniti. Z gotovostjo vemo samo to, da se vse premika in da s pomočjo zakonov o mehaniki lahko pojav gibanja dojamemo in razumemo. Nekoč — mogoče v začetku nastanka sveta — je bilo vesoljstvo velika gosta gmota. Od nje so se ločili posamični deli, ki so nastopili pot po vsemirju in to potovanje še današnji dan ni končano.

Križem sveta

Komet Fedtke viden vse dni v februarju. Observatorij v Sonnebergu poroča, da je komet »Fedtke 1942 G«, o katerem so pisali, da bo viden samo nekaj dni meseca februarja, viden do konca tega meseca. Repatica se nahaja v bližini Velikega Medveda in je tako jasna, da se razloči s prostim očesom.

Avtomatičen radiotelefon Italijana Mastinia se uvaja v Nemčiji. Kakor poročajo iz Berlina, bodo novo napravo postopoma uvedli na vsem nemškem ozemlju.

Delfski Apolon rešen pogube. Iz Aten poročajo, da se je antični kip delfskega Apolona vrnil v narodni muzej v Atenah. Ko je leta 1940. izbruhnila vojna med Italijo in Grčijo, je grška vlada odredila, naj se Apolonov kip prenese na varno. Spravili so ga v zaboj iz desk ter ga odpeljali iz muzeja v podzemlje neke atenske vile. Nad dve leti je kip tam ležal, se navzemal vlage in bi bil kmalu začel razpadati. Zdaj so lokalne oblasti s sodelovanjem italijanske vojske vprašanje dokončno uredile in dale prenesti kip zopet tja, kamor spada.

Arheološko odkritje v Zari. Na vrtu nadškofije v Zari so odkrili pri kopanju jam za zaklonišča ostanke ozidja antičnega foruma. Odkrili so tudi mozaik, ki je izvrstno ohranjen in ki obeta arheologom še druga presenetljiva odkritja.

Najstarejši mož na svetu. Iz Stockholma poročajo, da živi v Zedinjenih državah neki Sayed Mehren, so poklicu krojač, ki se je rodil 26. januarja 1811 v Port Saidu ter je obhajal nedavno v Chicagu svoj 132. rojstni dan. Mehren je še vedno pri dobrem zdravju, duševno svež ter ne kaže nobenega znaka starostnega propadanja. Še danes baje čita časopis brez naočnikov. Mož je imel 56 otrok, število njegovih vnukov, nečakovi in stranskih potomcev pa je ogromno.

Usoda sobe, v kateri je umrl skladatelj Verdi. Po Italiji se je nedavno raznesla vest, da je podedoval pohištvo in druge predmete iz sobe, v kateri je 27. januarja 1901 umrl skladatelj Giuseppe Verdi, Italo Giacchieri. Verdi je umrl v milanskem hotelu, po njegovi smrti pa je bilo pohištvo te sobe razprodano. Zdaj sporoča dr. Fracchia, ravnatelj Doma za onemogle glasbenike, da je bilo pohištvo Verdijeve smrtne sobe namenjeno že leta 1903. Domu za onemogle glasbenike, vendar pa v Domu ni nikjer sledov o teh predmetih. Častilci Verdijevega spomina bi na vsak način radi obnovili sobo, v kateri je Verdi umrl.

Dolar namesto funtšterlinga. Vlada v Liberiji je sklenila na svojem ozemlju namesto britanskih plačilnih sredstev uvesti dolarsko veljavo.

100.000 francoskih vojnih ujetnikov se je vrnilo v domovino. Iz Berlina poročajo, da se je vrnilo iz nemškega ujetništva v Francijo doslej 100.000 vojnih ujetnikov. Izmenjava se vrši na podlagi posebnega sporazuma z vlado maršala Petaina.

Avtomobil na pedale. Med mnogimi poskusi, ki skušajo prispevati k vojnemu prometu, zasluži pozornost vprašanje prevoza majhnih tovorov z avtomobilom na nožni pogon. Zdaj je zgradil tip takšnega avtomobila tudi neki italijanski konstrukter. Njegov izum je tem popolnejši, ker je avtomobil dvosedežen in ga poganjata dva vozača. Novi avtomobil na nožni pogon tehta samo 80 kg in je zelo prikladen za vse, ki si v današnjih časih ne morejo omisliti primernejših prevoznih sredstev.

Nova kovina. Iz Tokia poroča »Domei«, da se je profesorju Abinati z raziskovalnega instituta na univerzi Bendai posrečilo najti novo kovino, ki je za 33 odstotkov lažja od dur-aluminija. Izredna elastičnost in neobčutljivost za rjo sta nadaljnji prednosti nove kovine. Računajo s tem, da bo nova kovina v znatni meri nadomestila gradbeni material za letala, zlasti za krila, ki so jih v veliki meri gradili iz duraluminija.

Nova shramba za »Meščane iz Calaisa«. Mojstrsko delo kiparja Augusta Rodina »Meščani iz Calaisa«, ki je bilo od začetka vojne spravljeno v kleti magistratnega poslopja v Calaisu, je bilo po sklepu mestne uprave prepeljano na drug kraj.

S pečko mandarine se je zadušil. Dveletni deček Francesco Pozzati iz Rive pri Rovigu je te dni jedel mandarino. Pri jedi mu je obtičala pečka sadeža v sapniku in otročiček se je zadušil, preden so mu utegnili nuditi zdravniško pomoč.

Med plavalci po svetu

Imenitna imena iz sportnih kopališč

Med zadnjimi v našem pregledu o slavnih svetovnih sportnikih iz vode so na vrsti hrbtni plavalci, pri katerih spada v olimpijski spored samo najkrajša proga na 160 m. Kar poglejmo, koliko zanimivega je že v teh strnjenih podatkih o najboljših predstavnikih tega plavalnega sloga.

100 m hrbtno za moške

Tretja panoga plavanja je hrbtni slog. Ker je v današnjem olimpijskem sporedu le kratka proga 100 m, bomo govorili samo o njej, dasi sicer tekmujejo do 400 m.

Prvi svetovni rekorder je bil Belgijec Weckesser z znamko 1:20,8 (1910). Naslednje leto je ta čas posekal Madžar Baronay (1:18,8). Potem je prišel rekord v nemške roke: 1912 sta plavala Schiele 1:18.4 in Fahr 1:15,6. Po osmih letih je znamko zrušil znani Američan Kealoha (1:14.8) in odsihdob je bil rekord vedno v posesti USA. 1926 je Kealoha preko 1:12,6 in 1:12,4 spravil na 1:11,4. Še isto leto je plaval Lunder 1:11:2, naslednje pa House 1:10,2. Prvi je prišel pod 1:10 Kojac; 1928 je preplaval progo v 1:09 in 1:08,2. Šele 1935 je njegov rekord zrušil slavni Kiefer, in sicer kar štirikrat. (1:07,8—1:07,2—1:06,2—1:06). Naslednje leto ga je izboljšal dvakrat (1:04,9 in 1:04,8). Končno znamko 1:04,7 pa je postavil 1940.

Najprej so plavali hrbtno v tako imenovanem slogu »Germania«. Vsi gibi so bili skladni in z nogami so delali »škarje« kakor pri prsnem plavanju. Ko pa se je pojavil crawl, so ga Američani prenesli tudi na hrbtni slog. FINA jim ni delala težav, kajti pravilnik določa za hrbtni način samo to, da mora ležati plavalec s hrbtom proti vodi. Zmagovalec na stockholmski olimpijadi 1912 Američan Hebner je plaval že v hrbtnem crawlu; z rokama je vlekel izmenoma z desnico in levico, z nogama pa je »strigel« kakor pri prsnem crawlu. — V hrbtnem crawlu ločimo dve fazi: najprej z rokama izdatno in globoko zajemali ter se pri tem metali na levo in desno; rame in glava so bile nad vodo, lega telesa poševna. Ta neracionalni slog je primeren za močne atlete (Kojac). Čudežni Američan Kiefer pa je vse prevrnil. Udobno je legel na vodo, tako da je bilo telo vodoravno. Opustil je metanje ramen sem in tja; z rokama je vlekel bolj pri gladini in tako mirno drsel naprej. Danes je njegov slog šolski zgled vsem hrbtašem sveta.

Najhitrejši hrbtni plavalci sveta so tile:

1. 1:04,7 **Kiefer** (USA) 1940, 2. 1:06.8 **Schlauch** (Nem.) 1938, 3. 1:07.2 **Kiokawa** (Jap.) 1936, 4. 1:07,7 **Van den Weghe** (USA) 1936, 5. 1:07,7 **Zins** (Fran.) 1942, 6. 1:07,8 **Schröder** (Nem.) 1941, 7. 1:08,0 **Kojima** (Jap.) 1940, 9. 1:08,1 **Oliver** (Austral.) 1937, 10. 1:08,2 **Kojac** (USA) 1928. 1:08,2 **Küppers** (Nem.) 1937. — Sledé še Šved B. Borg in Američan Drysdale z 1:08,4 ter Anglež Vaylor 1:08,6.

Kakor v prsnem je tudi v hrbtnem slogu Evropa enakovredna Ameriki in Japonski, medtem ko se v crawlu ne more meriti z njima. V lestvici so po trije Američani in Nemci ter po en Francoz in Avstralec. Po točkah izraženo: USA 18 točk, Japonska 16, Nemčija 15, Francija 7 in Avstralija 2.

Še o vsakem nekaj!

Daleč pred vsemi je Američan **Adolf Kiefer.** Po rodu je Nemec, živi pa v Chicagu. Njegova zvezda je zablestela 1935, ko je zrušil vse svetovne rekorde (200 m 2:24). To leto je gostoval po Evropi kot član znamenite mešane stafete Kiefer—Bryndethal—Hyghland. V Hamburgu je dokazal, da je tudi odličen crawlist; sprinter Hyhland je zbolel, toda vskočil je Kiefer in rešil položaj takole: najprej je plaval hrbtno, potem počakal, da je Bryndethal opravil svoj prsni del nato pa je odplaval še zadnjo progo v crawlu in stafeta je zmagala z veliko premočjo. Naslednje leto je z 1:05,9 zmagal na berlinski olimpiadi za več kakor telesno dolžino. Še to leto je postavil svoj najboljši čas na 400 m (5:13,4). 1939 je plaval 100 y 58,8 in 1940 je postavil na 100 m končno znamko 1:04.7. Plava še sedaj in švedski časopisi so pred kratkim celo objavili novico, da je plaval 100 m 1:02,8. Toda ta čas je tako bajen, da gre verjetno za 100 y. — Kiefer slovi zlasti po svojem krasnem slogu. On je ustvaril moderni hrbtni slog in tudi dosegel v njem višek popolnosti. Njegovi gibi so tako skladni in naravno popolni, da so njegovo plavanje sploh imenovali »pesem gibov«. Izmed vseh plavalcev je res tudi najglobje prodrl v tajnosti gibanja vodnega elementa. — Kieferju se je edinemu izmed vseh plavalcev posrečilo osvojiti si vse rekorde v enem slogu, čeprav primerjava časov kaže, da je predvsem sprinter. Razen tega pa tudi odlično obvlada crawl in ima na pr. na 200 m čas 2:13,6! — Kieferjeva kariera je krepka in srečna: nikoli še ni bil premagan. Prikupen je tudi zato, ker se kljub slavi ni nikoli zmenil za profesionalne ponudbe. Ko je bil nekoč zaradi študija — umetnost je njegova stroka — v stiski za denar, je bil kar samo biljeter v kinu, dokler si ni opomogel. — Ker je pri svojih zmagah in rekordih zmerom tudi veder in nasmejan, pač ni pretiran pridevek, ki so mu ga nadeli Američani: sonny boy — sončni dečko.

Dobri dve sekundi za Kieferjem je evropski rekorder *Heinz Schlauch,* Nemec iz Erfurta. Plaval je že na berlinski olimpiadi, kjer je skupaj z našim Vilfanom izpadel v semifinalu (1:10,8). Naslednje leto se je razvil v plavalca svetovnega razreda in plaval evropske rekorde na 100 in 200 m hrbtno. Višek pa je dosegel leta 1938 s 23 leti. Najprej je v Kodanju popravil svoja zadnja rekorda (100 m 1:06,8 in 200 m 2:29,8), nato pa postavil še enega na 400 m (5:21.8). Še vse naslednje leto je bil vodilni evropski hrbtaš, potem pa se je moral polagoma umakniti.

Japonec *Masaji Kiokawa* spada v slavno japonsko moštvo z olimpiade v Los Angelesu. Tu je zmagal s časom 1:08.6. Bil je vsa leta do naslednje olimpiade najboljši japonski hrbtaš. V Berlinu je dosegel v predteku v borbi s Kieferjem življenjski čas 1:07,2. V finalu je bil nekoliko slabši (1:08,4) in si je priboril bronasto kolajno. Po olimpiadi je prepustil svoje mesto mlajšim.

Američan *Albert Van den Weghe* je študent slovite univerze Princetown. Proslavil se je zlasti na svetovni lestvici — 1:07,8. Leta 1939 je šel na berlinski olimpiadi, ko je bil drugi s svojim najboljšim časom 1:07,7. Tudi naslednje leto se je obdržal na isti višini: bil je tretji zmagal na 150 y (1:37,0) na nekem vseučiliškem tekmovanju, potem pa je dal vodi slovo.

Najnovejši čas v lestvici ima Francoz *Lucien Zins.* Velike uspehe je dosegel 1938 ko je postavil francoski rekord na 200 in 400 m hrbtno. Največji uspeh pa je dosegel lani, ko je za desetinko sekunde posekal Borgov evropski rekord na 400 m hrbtno (5:15,8). Vmes je »padel« tudi državni rekord na 200 m (2:29,0). Dasi mu bolj »leže« daljše proge, je tudi na 100 m dosegel odlični čas 1:07.7. Zins in prsač Nakache sta dva velika plavalca in po njuni zaslugi se sedaj Francija morda spet dviga na mesto, ki ga je imela ob času Tarisa in Cartonneta.

Dodatno k turneji madžarske hokejske reprezentance na ledu, ki se je tako presenetljivo končala v Garmischu, bi radi povedali še to, da so Madžari na švicarskih tleh razen meddržavne tekme v Curihu izgubili še tri tekme, in sicer dve v Davosu (s 2:3 in 2:5) ter eno v Arosi (z 2:4). Zdaj se zdi še bolj neverjetno, kako je mogel nemški prvak dobiti na grbo šest golov, ne da bi bil vsaj enkrat našel nasprotnikova vrata.

Tudi Nemec *Ulli Schröder* spada med nove ljudi. Leta 1939 je bil drugi, 1940 pa že najboljši Evropec (1:08,3). Leta 1941 je postavil na neki mornariški prireditvi v Gdansku svoj najboljši čas 1:07.8. Plavolasi Schröder je izrazit nordijski plavalni tip, krasno grajen. Zadnja leta je bil steber nemške državne reprezentance tudi v crawlu, kjer ima prav tako odlične čase: 100 m je plaval 58,6!, 200 m pa 2:14,9.

Potem sta v lestvici »plavalna dvojčka« *Kiši Jošida* in *Jašuhi Kojima.* Oba sta plavala na berlinski olimpiadi, oba se prebila v finale in zasedla Jošida peto (1:09,7), Kojima pa šesto (1:10,4). Po olimpiadi sta prevzela za Kiokawo glavno besedo v japonskem hrbtnem plavanju. Zmagovala sta zdaj eden, zdaj drugi, često sta končavala borbe tudi neodločeno. Tako se je zgodilo tudi leta 1940 na akademskem prvenstvu v Tokiu, ko sta udarila na cilj z najboljšima življenjskima časoma 1:08

Percy Oliver je edini zastopnik avstralske celine v naših lestvicah. Na berlinski olimpiadi je bil v finalu zadnji s časom 1:10,7, najboljšo znamko pa je dosegel naslednje leto doma z 1:08,1.

Na koncu lestvice sta dva »stara leva«. — *George Kojac* je Američan poljskega porekla. Bil je pred Kieferjem gospodar sveta v hrbtnem slogu. Pojavil se je 1927 s svetovnim rekordom na 400 m. Naslednje leto si je osvojil vse svetovne rekorde v hrbtnem slogu, med njimi na 100 m z olimpijsko zmago v Amsterdamu (1:08,2). Po dolgem odmoru je leta 1936 spet nekoliko treniral in dosegel sijajno formo: odvzel je Kieferju svetovni rekord na 400 m (5:17.4!). Kojac je velik in močan in je svojo telesno silo močno uporabljal pri plavanju. Bil je najmočnejši zastopnik starega sloga.

Kar je pomenil Kojac v svetovnem plavalnem športu, to je bil v onem času Nemec *Erich Küppers* v evropskem. Leta 1928 je postavil evropski rekord na 200 m, naslednje leto pa še na 100 m (1:08.8). Na olimpiadi 1932 v Los Angelesu je bil peti s časom 1:11,2. Kakor Kojac se je tudi on leta 1936 po dolgih letih počitka nekoliko posvetil treningu in tudi njemu je šlo spet zelo od rok. Leta 1937 je postavil najboljši življenjski čas na 100 m: v Halleju je plaval 1:08,2. *P. S.*

* * *

PS. Naša mlada pisca — dva sta bila — bosta zdaj nekoliko počivala, obljubila pa sta pri prvi priložnosti podoben pregled o ženskih disciplinah. Želimo samo, da sta enako ustregla nam kakor čitateljem, čeprav po sezoni sami nista bila »sodobna«.

ESPERANTO

»Slišal sem, da govori vaša hčerka esperanto. Ali govori perfektno?«

»Da, kakor da se je tam rodila.«

Nezadovoljna žena

Poznam mlado zakonsko ženo, ki se imenuje Evlalija. Odlikuje se po tem, da je možem zelo nezadovoljna, čeprav neupravičeno. Poročete: spet eden, ki z možmi drži. Potrpljenje.

Evlalija je imela posnemanja vredno navado, da je svojega moža, če se je le za nekaj minut zakasnil v službi, sprejela z besedami:

— Zakaj prihajaš tako pozno?

— Zakasnil sem se, ker sem moral dovršiti nujno delo.

— Recimo! Toda tvoj tovariš Zvitič je le šel predčasno iz urada.

— Tega ne vem... Nisem šel za tem...

— Evo, ali vidiš, kakšen si? Ti ne greš za tem. Ti delaš in drugi si božajo trebuh. O, tisti so zviti. Znajo paziti na svoje zdravje. Evo, tudi ti bi moral delati kakor oni.. Toda, kaj sploh govorim! Ti nisi zmožen... Preneumen si.

Nekoč ji je mož pripovedoval, da je njegov tovariš Sreča zadel precejšnjo vsoto na loteriji.

— Evo, ali vidiš? Ti delaš, a drugi zadenejo dobitke. Ker so zviti in ne tako neumni kakor ti. Kadar gre za kak dobitek, se zavzamejo in sreča se jim nasmehne, a ti...

— Toda, oprosti, draga, tu odločuje sreča..

— Kakšna sreča! Tisti Sreča je človek, ki zna, evo... Ni tak garač, kakršen si ti. On zna najti zveze, si prizadeva, se razburja in doseže, kar hoče.. Ti pa. Ali si sploh kdaj zadel kak dobitek pri loteriji?

— Saj nikdar ne igram!

— In ti misliš, da je Sreča kdaj igral? On zadene, ker se zna prikupiti ljudem, zna govoriti, se zna obnašati.. Treba je delovati ne pa kakor delaš ti, ki se mučiš kakor osel zaradi tistih petih grošev, ki jih prinašaš domov, medtem ko drugi brez najmanjšega napora zadenejo dobitke. Evo... Če bi ti vsaj to služilo v pouk... Če bi začel tudi ti delati, kakor delajo tvoji tovariši!...

In tako naprej. Dokler se ni nekega dne vrnil domov zelo čudnega obraza.

— Ali imaš tople vode? je vprašal ženo.

— Ne, nimam je...

— Potrpljenje. Bom naredil pa z mrzlo. Ali greš za trenutek z menoj v kopalnico?

Žena mu je radovedno sledila v kopalnico in on jo je pahnil v kad.

— Pozor! je zavpil. Gagastrašiga! Balabalero! Vzel je milo in ji namilil glavo.

— Jaz sem pridrdraj, je tulil naprej. Jaz sem bambalač.

— Za Boga, kaj delaš, kaj ti je, si nor?

— Molči, krivohotnica!

Ko ji je temeljito namilil glavo, je zagrabil britev napravil nekaj grozečih krogov pred njenim obrazom, da je od groze vpila, in jel naglo rezati dolge lase.

— Zakaj si mi to storil, zakaj? je ihtela žena, ko je metal po tleh šope njenih las.

— Ali mi nisi zmeraj naročevala, da moram delati, kar dela moj prijatelj Sreča? Miruj, da ti obrijem tudi obrvi.

— Nu, dobro, in?

— Zjutraj je znorel in obril ženo, tuleč čudne besede... In jaz delam kakor on.

— Toda...

— Pridrdraj, malopridnež in hopsasa, je rekel mož, odprl vodo in odšel.

Evlalija ima zdaj zmeraj ruto na glavi.

Moda in dom

Beli ovratniki

Prvo pomladno cvetje je belo in prav tako so beli ovratniki na temnih zimskih

oblekah prvo znamenje, da se bliža pomlad. Ko posije prvo toplejše sonce, je čas, da pregledamo stare temne obleke. V eni uri ali dveh si lahko iz kosa pikeja ali belega platna same napravimo ljubko garnituro na ovratniku in na manšetah, da je obleka res pripravljena za pomlad.

*

Dvobarvne sestave

Sestave različnih tvoriv nam pridejo prav, ker moramo pri nabavi vsakega kosa blaga računati s »pikami«. Tako pa

si lahko pomagamo s staro obleko, ki jo prenovimo s primernim kosom novega blaga, pri kostumu pa dodamo staremu krilu novo jopico drugačne barve in modi ter oblačilni karti je ustreženo! Mimogrede naj omenimo, da so nove jopice spredaj zaokrožene, in sicer v obeh primerih — če gre za tesno ob životu krojeno ali za ohlapno jopico.

*

Nekaj nasvetov za gospodinje

Ali poznate bretonsko juho? Zelo hranilna je in porabi le malo masti. Na 1 dkg masti dobro prepražimo veliko, drobno sesekljano čebulo, nato pa dodamo še veliko žlico kuhane in pretlačene fižolice in dve žlici v mleku ali vodi prežvrkljane moke. Juho počasi zalivamo z vodo, v kateri se je kuhal fižol. Ko se zgosti, jo dobro začinimo in serviramo.

Meso zapečemo na olju, ki smo ga pomešale z vodo. In sicer primešamo 1 žlico olja 10 žlic vode, kar nam prihrani silno mnogo maščobe.

Ponvo, v kateri pečemo meso, pa ni treba, da bi umile z vodo in sodo. Zadostuje, če jo dobro obrišemo s čistim papirjem in hranimo na prostoru, kjer ne more prah do nje. Tudi tako štedimo z maščobo.

Začimbe niso tako brez pomena, kakor marsikdo misli. Vzbujajo nam želodčne sokove k boljšemu delovanju in nam tako pospešujejo prebavo. Zlasti sedaj, ko moramo štediti z mastjo, pa nam začimbe marsikatero premalo zabeljeno jed storijo okusno. Zato priporočamo, da uporabljate začimbe še bolj izdatno kakor v prejšnjih časih. Marsičesa seveda ni dobiti, toda čebule, soli, česna, zelene, paprike, timijana, lovorjevih listov, peteršilja itd. je še vedno na pretek.

Kaj pa nova zelenjavna omleta? Na majhni količini masti dušimo vsakovrstno zelenjavo, redkvice, poriluk, krompir itd. Čez pol ure polijemo te do mehkega dušene koščke s testom za palačinke, ki smo ga napravile iz nekaj žlic moke, soli, popra, vode in enega jajca. To dobro prepečemo in serviramo zelo vroče.

Lep nedeljski kolač, ki ne potrebuje pečice. V porcelanast kalup položimo najprej lego zdrobljenega prepečenca, ki smo ga z 12 dkg sladkorja in malenkostno količino maščobe do rjavega prepekle na ponvi. Čez prepečenec namažemo lego v gosto kašo skuhanega jabolčnega kompota, potem zopet drobtine iz prepečenca itd. Ko je kalup poln, vsebino dobro obtežimo in pustimo tako čez noč. Zjutraj izvrnemo kolač iz kalupa in namažemo z marmelado.

Posode iz aluminija ne smemo umivati v vodi, ki smo ji dodale sode, ker takoj počrni.

*

Kako pobelimo svileno ruto, ki je porumenela?

Škoda, da je lepa ruta iz bele svile tako porumenela! Toda lahko jo rešimo, če jo najprej pol ure namakamo v kopeli, ki jo napravimo iz 1 l vode pri 30° C in 1 grama boraksa. Nato potegnemo ruto iz vode in dodamo kopeli še nekaj kapljic ocetne ali mravljinčje kisline. V tej kopeli namakamo ruto še pol ure, nato pa jo splaknemo v čisti, mrzli vodi.

SPORT

Livorno — spet spredaj sam

Njegova zmaga v Rimu in poraz Ambrosiane v Bologni sta močno predrugačila vrh prvenstvene tabele

Mnogo hudomušnih šal si privošči okrogla žoga s svojimi aktivnimi in »pasivnimi« pristaši in to pot jo je spet enkrat pošteno zagodla v italijanskem državnem prvenstvu v obeh glavnih dveh kategorijah. Je že tako v tej preklicani nogometni igri, da nihče nikoli ne ve, kje ga čaka usodni udarec in kje bo drugi izpodrsnil ob najmanj pričakovani priložnosti. Nerodno je to za vsakega udeleženca in tudi za njegove prijatelje ob vseh štirih stranicah igrišča, toda prav ta okolnost daje nogometu oni posebni čar, ki potegne s seboj tudi sedaj v vojni in tudi tedaj kadar gre že za dvajseto ponovitev istovrstnih nastopov.

V mislih imamo tekmovanje za naslov državnega prvaka med 16 moštvi iz italijanske nogometne divizije A, med katerimi so preteklo nedeljo odigrali peto kolo v povratnem delu tekmovanja (ali XX. v celoti) in spet doživeli nekaj izidov, ki samo potrjujejo vso resničnost teh značilnosti ob preganjanju okroglega usnja. Nič ne pomaga, žoga je okrogla po vsem svetu in gorje tistemu, ki v naprej računa z nepremakljivimi postavkami z njo!

Sami izidi proti računom

Če kdaj, potem je bila zadnja nedelja v tekmah za točke v diviziji A najzgovornejši dokaz za to trditev, saj izmed osmih tekem ni bilo niti ene, ki bi se dala z vsemi mogočimi pridržki uvrstiti v okvir običajnih napovedi po novinarski dolžnosti. Pojdimo kar lepo od kraja!

V Milanu je gostovala zadnjeplasirana *Vicenza* in gotovo je, da to srečanje vsaj za favorite iz Milana ni bilo življenjskega pomena. Toda na slovo iz divizije A obsojena Vicenza je še enkrat zbrala vse sile in iztisnila častni remis *1:1*. — Drugi najslabši iz tabele, *Benečani*, so imeli to pot prednost domačega igrišča, toda zato so imeli nasprotnika dobrega slovesa iz Firenze. In vendar ona *Fiorentina*, ki je pred kratkim v prah in pepel poteptala samega državnega prvaka Romo, ni mogla to pot doseči več kakor skromni *2:2*. Tako je uboga Venezia spet pridobila točko, toda obenem z njo tudi Vicenza in usoda obeh je slej ko prej nespremenjena. — Torinci — ali prav za prav moštvo *Torina* — so v boljših časih že škilili na prvo mesto; ta dan so bili vredni takih namenov. Imeli so znamenite goste, in sicer samo *Romo*, ki pa jim ni bila slavna dovolj, da bi je ne bili odpravili z najkrepkejšim rezultatom dneva *4:0*. — Krajevni »derby« med *Genovo* in *Ligurio* je vrgel Genovi po tesni zmagi *2:1* obe točki; poročila pravijo, da je bila odločitev na tehtnici prav do zadnjega in so zmagovalci imeli mnogo sreče pri tej stvari. — Drugo torinsko moštvo — ali imenujmo ga pravilno *Juventus* — je igralo zunaj v Bergamu. Malo jih je bilo, ki so stavili na njegovo zmago in tudi *Atalanta* je letos pokazala dovolj, da so bili upravičeni dvomiti o popolnem uspehu, toda Juventinci so le postavili svoje može. Z *2:0* so se vrnili v rodno mesto in tako obračunali z Atalanto enako kakor 14 dni prej njihovi sosedje iz Torina. — Čudežna enajstorica letošnje sezone iz Livorna je v nedeljo gostovala v Rimu proti *Laziu*. Domačini so v naprej veljali za nepremagljive — saj že več kakor dve leti niso izgubili prevenstvene tekme na domačem igrišču — in vse je kazalo tako, da bo Livorno to pot za zmerom odšel — rakovo pot. Toda tudi to je bil nogomet... Dolgo ni bilo odločitve, nazadnje pa so gostje le našli pot v mrežo, o kateri pa so mnogi tisoči dvomili, da je bila pravilna. Toda edini človek, ki je gospodar na terenu, je odločil tako, da je Livorno zmagal z *1:0*. Moštvo je zdaj spet spredaj čisto samo. — Najnevarnejši tekmec Livorna, *Ambrosiana* iz Milana, se je šla pokazat v Bologno in tudi njej se je primerilo nekaj skoraj zgodovinskega. Po desetih nedeljah samih pozitivnih izidov (9 zmag in 1 remija) so jo izplačali Bolognci z nedvoumnim izidom *3:1*. Tako je s prvega mesta odšla kar na tretje in kdo ve, kje in kdaj bo spet lahko našla pot nazaj proti vrhu. — Naša soseda *Triestina* je bila na naporni poti do daljnega Barija in skoraj nič ni presenetljiva vest, da so ji domačini z najtesnejšim izidom *(1:0)* odvzeli obe piki. Enajstorica si je zadnji čas okrepila položaj in bo to izgubo še prenesla brez velikih pretresljajev, čeprav je tudi pri žogi bolje, da jo držiš, kakor šele loviš.

Po vsem tem se je vrstni red v tabeli divizije A po V. povratnem kolu spremenil takole:

1) *Livorno 29 točk*, 2) 3) Torino in Ambrosiana 27, 4) Juventus 26, 5) Bologna 23, 6) Genova 22, 7) Fiorentina 21, 8)—9) Milano in Atalanta 20, 10) Lazia 19, 11)—13) Roma, Triestina in Bari 16, 14) Liguria 13, 15) Venezia 12, 16) Vicenza 11. (Roma in Liguria sta odigrala eno tekmo manj.)

Nič novega na čelu divizije B

Čudno naključje je naneslo, da sta se glavni tekmi v III. povratnem kolu tekmovanja v diviziji B končali natančno tako kakor pred tednom dni, čeprav je takrat Pro Patria igrala zdoma in Spezia spravila svoj remis za domačim plotom. To pot je tako — toda prav tako v tekmi brez gola — opravila Pro Patria doma, Spezia pa kot gost Savone, toda nalašč tudi ona z izidom prejšnje nedelje 1:1. To pomeni, da ni nič novega na čelu tabele iz divizije B. Izmed ostalih izidov dneva je omembe vredna izredno visoka domača zmaga enajstorice iz Udina nad gosti iz Rima (Mater), pa tudi poraza Brescie in Padove sta bila za prizadete hud udarec. Tekma med Palermom in Napolijem je bila odgodena. V tabeli sta, kakor rečeno, ostala na prvih dveh mestih — oba s 26 točkami — Spezia in Pro Patria, potem pa sledijo: Modena, Pisa, Napoli, Padova itd., tja do zadnjih dveh — Siene in Mater. Za tri tekme je ta turnir v zaostanku.

Pari zadnje nedelje so se razšli z naslednjimi *Novara—Alessandria 1:0, Pro Patria—Modena 0:0, Pisa—Brescia 2:0, Pescara—Anconitana 3:2, Savona—Spezia 1:1, Cremonese—Padova 1:0, Udinese—Mater 9:0, Siena—Fanfulla 2:1*

*

Iz divizije C beležimo naslednje izide zadnje nedelje v okrožju A: *Gorizia—Vittorio Veneto 2:0, Ponziana—Treviso 6:1, Fiumana—Mogliano 1:0*

Juniorji — prvaki v table-tenisu

Korotanovi igralci najboljši v vseh kategorijah

Ljubljana, 15 febr.

Zadnje tableteniško tekmovanje letošnje sezone je bilo izvedeno v organizaciji SK Mladike — kot tekmovanje za juniorsko prvenstvo Ljubljane. V konkurenci je nastopilo okrog 30 tekmovalcev, članov treh klubov Hermesa, Korotana in Mladike, ki so bili razdeljeni v tri ločene kategorije, in sicer moštva, posameznike in pare. V vseh treh skupinah so se najbolj uveljavili mladi igralci iz Korotana.

Od podrobnih izidov objavljamo le glavne, kakor sledi:

PRVENSTVO MOŠTEV (tekmovalo je 9 moštev):

I. kolo: Korotan I — Mladika IV 3:0, Hermes II — Mladika II 3:1, Hermes I — Hermes III 3:1, Mladika I — Korotan II 3:1.

II. kolo: Korotan I — Hermes II 3:0, Mladika I — Hermes I 3:0.

Finale: Korotan I — Mladika I 3:0.

Korotan I. je juniorski moštveni prvak Ljubljane za leto 1942-43.

PRVENSTVO POEDINCEV (tekmovalo je 28 juniorjev):

II. kolo: Strojnik—Potočnik 2:0, Košak—Gregl 2:0, Mlakar—Randero 2:0, Jankovič—Zavašnik I 2:1, Tušar—Klun 2:1(!), Zavašnik II — Dular 2:0, Ivanc—Bajt 2:0 in Meden—Podobnik 2:0.

III. kolo: Strojnik—Košak 2:0, Mlakar—Jankovič 2:0(!), Dular—Tušar 2:0 in Ivanc—Meden 2:1(!)

Finale: 1. Štefan Strojnik 3 zmage, 2. Mlakar (Mladika) 2 zmagi, 3. Ivanc (Ml) 1 zmago, 4. Dular (K) brez zmage.

Štefan Strojnik je juniorski poedinski prvak Ljubljane za leto 1942-43.

PRVENSTVO DVOJIC (Nastopilo 14 dvojic):

I. kolo: Meden—Mlakar: Pogačar—Leben 2:0, Šircelj—Novak: Strojnik—Dular 1:2, Gregel—Tušar : Zavašnik I. in II. 2:1, Potočnik—Jankovič : Gregel—Tušar 2:1.

Finale: Potočnik—Jankovič : Meden—Mlakar 2:0.

Potočnik in Jankovič sta ljubljanska juniorska prvaka v dvojicah za leto 1942-43.

Na turnir se bomo še povrnili — z nekaj splošnimi opombami.

V nekaj vrstah

Mariborski dnevnik objavlja daljši članek o napredku in uspehih celjskih sportnikov v minuli sezoni. Pisec hvali vsestransko delavnost spodnještajerske sportne mladine, posebno v celjskem okrožju in navaja na koncu tudi najboljše lahkoatletske uspehe iz leta 1942. Na najboljših mestih so v posameznih disciplinah iz vse Spodnje Štajerske naslednji atleti: na 100 m: Jager iz Maribora 11.5, na 200 m Taček iz Celja 23.2, na 400 m Kolarič iz C. 53.2, na 800 m Goršek iz C. 1:58.5, na 1500 m Goršek iz C. 4:10.7, na 5000 m Steiner iz C. 16:12.7, na 10.000 m Medved iz C. 39:16, v skoku v daljino Pleteršek iz C. 6.12, v višino: Schwarz iz C. 1.70, krogli: Hojnik iz M. 11.4 v disku Deršak iz C. 34.70 in v kopju: Hojnik iz M. 46.80.

V boksarskem dvoboju amaterjev iz Monakova in Koroške, v katerem so, kakor smo že pisali, zmagali Korošci z 10:6, sta bila tudi dva Jeseničana, in sicer Zupan v welterski teži in Baloh v poltežki kategoriji, ki sta oba več kakor zasluženo priborila Koroški dve zmagi po točkah. Uspeh koroških boksarjev, ki niti niso mogli postaviti vseh svojih najboljših moči, je tem pomembnejši, ker so ga dosegli v dvorani v Monakovu.

Rumunski sport, ki je bil v zadnjih letih organiziran na novo, prav lepo napreduje. Zadnje statistike vedo povedati, da je zdaj tamkaj že 476 sportnih društev s skupno več kakor 63.000 aktivnimi člani. Vsekakor je treba vedeti, da dosega to število komaj 3 odstotke vsega rumunskega prebivalstva in bo treba torej še poživiti delo v globino in širino.

✝

SADJARSKO IN VRTNARSKO DRUŠTVO

sporoča svojim podružnicam in članom, da je umrl naš dolgoletni prezaslužni predsednik in urednik »Sadjarja in vrtnarja«, gospod

MARTIN HUMEK

višji sadjarski nadzornik v pokoju

Nepozabnega pokojnika bomo spremili na njegovi zadnji poti iz kapelice sv. Andreja na Žalah, v torek, dne 16. februarja t. l. ob 15. uri, na pokopališče k Sv. Križu.

Slava njegovemu spominu!

V LJUBLJANI, dne 15. februarja 1943.

Načelstvo SVD.

Mali oglasi

Kdor išče službo plača za vsako besedo L —.30, za drž. in prov. takso —.60, za dajanje naslova ali šifro L 2.— Najmanjši iznos za te oglase je L 7.—. — Za ženitve in dopisovanja je plačati za vsako besedo L 1.—, za vse druge oglase L —.60 za besedo, za drž. in prov. takso L —.60, za dajanje naslova ali šifro L 3.— Najmanjši iznos za te oglase je L 10.—.

Hišni posli iščejo službe

Službe išče

pridna, poštena dekle, ki samostojno kuha. Vprašati Nunska 21, podpritličje. 2566-1

Uradništvo dobi službo

Posojilničnega uradnika

iščemo. Ponudbo z navedbo šolske izobrazbe in prakse je vložiti na ogl. odd. Jutra pod »Posojilnica 2000«. 2583-1

Vajenci(-ke)

Vajenca

z predpisano šolsko izobrazbo sprejme dentist. Naslov v ogl. odd. Jutra. 2565-44

Zaslužek

Kovinostrugarja,

sposobnega in treznega, s tovarniško prakso, sprejmemo. Ponudbe s kratkim opisom dosedanjega dela in navedbo referenc poslati na ogl. odd. Jutra pod »Tovarna«. 2584-1

Pouk

Kdor ima dobro voljo

naučiti se v najkrajšem času italijanščine in nemščine, naj piše na ogl. odd. Jutra pod »Odlična metoda«. 2585-4

Prodam

Gospa!

Ali ste že poskusila čistiti madeže na oblekah s »Čistimadežem«? Jaz sem prav zadovoljna. Poskusite tudi Vi, bo pa tudi Vaš g. soprog zadovoljen, ker bo imel z malimi stroški vedno čedno obleko. »Čistimadež« dobite v vseh drogerijah in trgovinah. Glavna zaloga: »Petronafta«, Blei weisova c. št. 35a. I-175-M-6

Cenik

vrtnih in poljskih semen nudimo svojim odjemalcem zastonj. Sever & Komp., Ljubljana. 2481-6

Jedilni pribor

za več oseb v bidermajerskem ali baročnem slogu, kupim. Naslov v ogl. odd. Jutra. 2586-6

Športni voziček,

otroško košaro in stajico prodam. Za gradom 1. 2572-6

Kupim

Črne detelje

abimo nujno nekaj 1000 kg. Kupujemo jo v Ljubljani in v Radohovi vasi. Obenem nudimo 97% očiščeno deteljo in vsa druga semena za vrt in polje. Zahtevajte cenik. Sever & Komp., Ljubljana. 2482-7

Otroški voziček

kupite, prodajte ali zamenjajte pri tvrdki »Prometa« (nasproti Križanske cerkve). 2274-7

Knjige

Ljubljanski in Dunajski zvon

tudi posamezne letnike, kupim. Ponudbe pod »Lj. zvon« na ogl. odd. Jutra. 2297-8

Avto, moto

Prevoz

prevzamem z pettonskim tovornim avtomobilom. Naslov v ogl. odd. Jutra pod »Stalno ali začasno«. 2567-10

Kolesa

Triciklje

različne velikosti, dobavlja po zelo ugodnih cenah Gasogeno, Merkur, Puharjeva 6. 2581-11

V najem

Vreče, karbid,

bicikl-gume, stara kolesa, kupimo. Plačamo zelo dobro. Gasogeno, Merkur, Puharjeva. 2582-17

Lokali

Lokal

iščem. Cenj. ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Prometna ulica«. 2341-19

KUPUJTE edino pri naših OGLAŠEVALCIH!

Posest

Stavbno parcelo,

v izmeri 520 kv. m, v vzhodnem delu mesta, prodam za 36.000 Lir. Ponudbe pod »Bodočnost« na ogl. odd. Jutra. 2579-20

Kompleks treh parcel

za trinadstropnice z obstoječo stavbo v izmeri 1500 kv. m za Bežigradom, prodam za 600.000 lir. Ponudbe pod značko »Parcela donaša 1000 lir mesečno« na ogl. odd. Jutra. 2578-20

Parcelo

za dvonadstropnico s površino 600 kv. m, prodam za 50.000 lir. Ponudbe pod »Strmjen sistem« na ogl. odd. Jutra. 2577-20

Stanovanja iščejo

Stanovanje,

eno, dvo ali trosobno v centru, iščeta zakonca brez otrok. Mirna, snažna in solidna stranka. Naslov pove ogl. odd. Jutra. 2573-21a

Sobo odda

Sobico v centru

takoj oddam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 2588-23

Opremljeno sobo,

poseben vhod, sončno, z 1 ali 2 posteljama, blizu tramvaja, oddam. Sp. Šiška, Černetova ul. 31/I. 2576-23

Opremljeno sobo,

lepo, s posebnim vhodom, kopalnico, oddam takoj samo boljšemu gospodu. Naslov v ogl. odd. Jutra. 2570-23

Glasbila

Harmonike

vseh vrst, nove in rabljene ugodno kupite, prodajte ali zamenjajte pri »Prometu« (nasproti Križanske cerkve). 2275-26

Živali

Resast foksterijer

belo-črno-rujav, ime Vitko, se je izgubil. Najditelj naj ga odda proti dobri nagradi Cesta Vikt. Emanuela 50/II. desno. 2574-27

Oblačila

Krznen plašč

damski, črn, skoro nov, prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. Ogled od 14. do 16. ure. 2587-13

Moško suknjo,

temnosivo, za srednjo postavo, prodam. Vprašati Zrinjskega 6/II, levo, od 13. do 15. ure. 2568-13

Izgubljeno

Moški čevelj

(saloner) sem izgubil od Celovške ceste do Ilirske ulice. Najditelja prosim, da ga odda na ogl. odd. Jutra. 2575-28

Verižico

s črnim monogramom K-B sem izgubila. Ker mi je drag spomin, naj mi najditelj odda proti nagradi. Porle Jože, čevljar, Rožna ul. 37. 2569-28

Stroji

Šivalni stroj Singer

se ugodno proda. Ogled prosim samo od 12. do 16. ure. Sv. Petra cesta 62. 2589-29

Šivalni stroj Singer

za šivilje, skoraj nov, prodam. Prešernova ul. 54/I. 2571-29

Pridelki

Zahtevajte pri Vašem trgovcu

»NAŠ ČAJ«

od Kmetijske družbe. J-228-M-33

Razno

Vloge in prošnje v italijanščini, prepise, informacije vseh vrst, razmnoževanja in razne usluge izvršuje »SERVIS BIRO«, Sv. Petra cesta 29.

Filatelija

Znamke,

tudi zbirko ali partije, kupim. Ponudbe pod »Znamke« na ogl. odd. Jutra. 2298-39

✝

Z jokajočim srcem sporočamo, da je ugasnilo življenje našemu najboljšemu in najplemenitejšemu soprogu in očetu

MARTIN-u HUMEK-u

višjemu sadjarskemu nadzorniku in bivšemu uredniku »Sadjarja in vrtnarja«

Ni mu dovolila božja Previdnost dočakati cvetoče pomladi, ki jo je tako neizmerno ljubil. V mrzli zimi je z zgledno potrpežljivostjo in vdanostjo izpil kupo trpljenja in se tako dobro pripravljen za večnost vrnil k svojemu Stvarniku.

Materi zemlji izročimo nepozabnega v torek, dne 16. februarja ob 3. uri popoldne iz kapelice sv. Andreja na pokopališče k Sv. Križu.

Maša zadušnica bo v četrtek, dne 18. februarja t. l. ob 7. uri zjutraj v trnovski cerkvi.

Vsi, ki ste poznali njegovo dobrosrčnost, molite zanj!

Ljubljana, dne 15. februarja 1943.

Žalujoče rodbine:
HUMEK, SOVRE, RAVNIHAR, TENKOCZY

FRANCE NOVŠAK: 7

Nemir srca

ROMAN

Bil je kar srečen, ko je obstal pred šolo. Enonadstropno poslopje je bilo podobno večji kmetski hiši z rumenim, deloma odpadajočim ometom. Bilo je nekoliko odmaknjeno od ceste, tako da je bilo prostora za ograjo in nekaj rož. Za šolo je bilo veliko dvorišče s kokošmi in zajci, še zadaj pa se je širil prostran učiteljev vrt z lepo senčno lopo.

Starka, ki jo je vprašal po učiteljevem stanovanju, mu je pokazala v prvo nadstropje. Kakor je bilo poslopje zunaj precej zanemarjeno, ga je notranjost presenetila. Res ni bilo nič posebnega, vendar je razodevala snažno roko. Potrkal je.

Odprla mu je učiteljeva žena in mu povedala, da mož še spi, češ da se ga je sinoči precej nalezel. Pokazala mu je sobico, ki je bila zanj pripravljena. Z materinskim smehljajem mu je dejala.

»Morda bi vam delo zdajle najbolje, da bi se po včerajšnjem potovanju malo odpočili.«

Pokimala je z glavo in se tiho odstranila. Rudolf je začuden gledal za njo. Kaj neki je morala pretrpeti ta žena, da ji smeh ne uide z obraza?

Rudolf se je odločil, da ne bo spal. Za to se mu je zdelo še dovolj prilike. Skrbno se je umil, si očistil obleko in se postavil pred zrcalo. Tedaj je opazil med vratmi Kristino.

Bila je nasmejana kot prešnji dan in gologlava.

»Prišla sem vam želeti dobro jutro in dobro bivanje v tej naši pusti hiši. Kakšna sreča, da je to vas obiskal spet enkrat pošten človek!«

Sedla je na rob belo pregrnjene postelje.

Rudolf je spravil glavnik in jo pozorno gledal.

»Pa ne, da vam je dolg čas tu?« je vprašal brez zanimanja.

»In kako, če bi vi vedeli!« je odvrnila iskreno in z globokim vzdihom.

Pri tem ga je pogledala živahno in zapeljivo. Bil je vajen takšnih poizkusov pri dekletih, zato je namenoma zazehal.

Dekle ga ni razumelo.

»Zelo ste še zaspani,« je rekla, »jaz pa sem vas mislila peljati malo med naše ljudi, ki jih morate spoznati.«

»O, to pa ni napak od vas, gospodična, prav rad.«

»Ne recite mi gospodična ampak Kristina. Sicer to ni nič kaj primerno ime za takšne žive stvari, kot sem jaz, pa sem se ga že navadila. Saj mi boste rekli Kristina, ne?«

»Kam me pa boste peljali, Kristina? — je vprašal nekoliko pazljiveje.

»O, kamor boste le hoteli. Tudi k potoku vas bom peljala, kjer se otroci poleti igrajo. Jaz imam zelo rada naravo. Zato pravi moja mama, kako sem divjaška.«

Njene črne oči so pri tem pogovoru živahno plesale po sobi in se nekolikokrat tudi srečale z Rudolfovimi. Ta se je spomnil njene matere, tiste tihe žene.

»Res je, svoji mami niste posebno podobni,« je povzel Rudolf, da bi nekoliko zajezil njeno govorjenje.

»Vem, kaj hočete reči,« se je Kristina zresnila. »Saj pred letom dni tudi mama ni bila taka. Toda moj starejši brat je na Dunaju umrl, vlak ga je povozil.«

Rudolf jo je mirno poslušal, ko je ona s težavo in skoraj v joku iztisnila iz sebe.

»Ravno je končal pravo, pa se mu je to zgodilo. Vidite, marsikdo je bil že tik pred ciljem, pa mu je vse zginilo v vodo, bi rekla. Ne znam se izražati. Od takrat ni mama nič več vesela. Saj lahko razumete to, ali ne? Ko pa je vse nade gradila nanj. Mene kakor da ni imela. Vedno je bil samo moj brat, povsod le Peter. Mene toliko, da so dali na učiteljišče. Vidite,« pokazala je na steno, »tu visi slika našega Petra, ki jo je zadnjo poslal z Dunaja. Ta soba je bila njegova.«

Vse to je pripovedovala v eni sapi in Rudolfu je bila tako hipoma znana usoda vse družine. Takoj je tudi vedel, da razen s hčerko ne bo z nikomer mnogo govoril. Veselila ga je prostodušnost, s katero se mu je dekle približalo.

Tako sta odšla po vasi. Rudolf je želel najprej zajtrkovati, zato sta odšla proti edini gostilni. Krčmar je bil od sinočnje veselice še truden, zato je Kristina poklicala neko deklo in ji povedala, da bi Rudolf rad nekaj časa ostal pri njih na hrani. Kmalu je imel pred seboj skledo ajdovih žgancev in mleka. Imenitno mu je šlo v slast, da se je Kristina kar čudila.

Ko je končal, mu je dejala.

»Ne vem, če vam bo prav, toda pri nas je navada, da vsak tujec pozdravi župnika. Silno dober človek je, saj mu boste iz oči brali. Zdaj pride vsak čas od maše in bo prav rad govoril z vami.«

Rudolf je poznal življenje v mestu in je vedel, da imajo vasi pač svoje posebnosti. Potrpežljivo je pred župniščem čakal, da se prikaže duhovnik.

Medtem si je ogledal preprosto baročno cerkev, v katero si prispel iz župnišča kar čez cesto. Cerkev, župnišče, šola, gostilna in trgovina z mešanim blagom, vse je stalo na kupu.

Ura v zvoniku je odbila osem, ko se je prikazal župnik.

Kristina ga je spoštljivo pozdravila. Tudi Rudolf je snel klobuk in medtem, ko je Kristina pripovedovala župniku o njem, si je Rudolf z vso prirojeno bistrovidnostjo ustvarjal sodbo o njem.

Bil je lep duhovnik visoke postave in popolnoma belih las, dasi je imel komaj petdeset let. Njegove velike oči so mirno in blagohotno pozdravljale slehernega človeka. Fara je bila majhna in zato kaplan ni bil potreben. Le cerkovnik in župnikova starejša neomožena sestra so bivali v župnišču.

Župnik je Rudolfa prijazno pozdravil in rekel.

»Mladi ste in lepo bodočnost imate lahko pred seboj, če se boste enega držali, gospod Zidarič. Ne hodite skozi življenje, ne da bi vprašali svoje srce, svojo boljšo stran, za svet! Poklic pravnika zahteva mnogo razuma, toda zdi se mi, da dandanašnji spoštujejo le to. Toda, rečem vam, ta pot je zgrešena!«

Rudolf se je silno čudil.

Urejuje: Davorin Ravljen — Izdaja za konzorcij »Jutra«: Stanko Virant — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran — Za inseratni del je odgovoren: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani